

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eesti Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja

Nr. 11

XI aastakäik

1935

Tellimise hind postiga:

aastas 100 senti
6 kuu peale 55 "
1 " " 10 "
Välismaale aastas 150 s.

Ilmub kord kuus.

Talitus ja toim.: Tallinn, Lai tän. 38, k. 4
Telefon 448-35.

Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad
ja postiasutused.

Üksiknumber 10 senti.

Kuulutuste hinnad:

1 lhk. kr. 20.—
1/2 " " 10.—
1/4—6.— ja 1/8 lhk. " 3.—
Teksti ees — 50% kallim

Tervishoid ja töökojad.

Dr. M. Püüman.

Tervishoiunõudeile vastavail elamuil-elukortereil ja töökodadel on väga suur tähtsus rahva elus: mida paremad elukorterid ja töökojad, seda vähem on haigusi ja seda vähem on ka surevus.

Seepärast on ka arusaadav kõigi kultuurriikide püüd eritada häid tervishoiunõudeile vastavaid elamuid ja töökodasid.

Vaatame lähemalt, missugused on meie praegused töökojad ja missugustena me neid tahaksime näha, pidades silmas praegusi tervishoiunõudeid.

Kõigepealt peab tähendama, et meil puudub seadus töökodade suuruse ja muude tervishoiunõuete kohta. Meil on maksev praegu vana vene seadus, kus paari lausega on väga ebamääraselt vihjatud sellele, et töökojad peavad olema küllaldaselt suured ja soojad; täpsemad andmed töökodade suuruse, soojuse, valguse jne. kohta puuduvad, mis jätab ettevõtjaile-töökodadeomanikele väga laiad võimalused tõlgitseda ülaltoodud puudulikke tervishoidlikke nõudeid töökodade kohta oma heaksarvamise järgi.

Seepärast on hädavajaline lähemas tulevikus anda välja seadus, kus täpselt oleksid märgitud minimaalsed tervishoidlikud nõudmised töökodade kohta, millest allapoole laskuda on või-

matu ja mis iga töökoja omaniku poolt peaksid leidma täitmist. Eriti tähtis on see neis töökodades, kus teevad tööd alaealised õpilased.

Ainult sellekohase seaduse maksmapanemisega on võimalik parandada meie töökodade tervishoidlikke olusid, mis oma tervendavat mõju ei jäta avaldamata ka töölise tervisele.

Nagu tööinspektorite 1934. a. aruandest nähtub, on meil 301 suurtööstust, 1402 kesktööstust ja 3085 väiketööstust; kokku on ettevõtteid 4788, kus leiab tööd ligi 50.000 töelist.

Mis puutub suurtööstustesse, siis võib nendega nii ruumi suuruse kui ka valguse ja soojuse mõttes enam-vähem olla rahul; mõned uuemad ja suuremad ettevõtted on isegi väga head ruumide suuruse, kõrguse ja valgustuse poolest; ka kõik tarvisminevad kõrvalruumid on laitmatud; mida aga soovima peab, on see, et katsutaks rohkem puhtusele ja tolmu kõrvaldamisele panna rõhku; samuti ka parajale õhutemperatuurile ja õhuvahetusele, mis töölise tervise ja töö produktiivsuse mõttes on väga tarvilised.

Kui meil suurtööstustes tervishoidlikult on enam-vähem rahuldav seisukord, siis ei saa seda ütelda suurema osa kesk- ja väiketööstuste kohta, mis

tervishoidlikult jätavad väga palju soovida; ruumid on tihtipeale väikesed, madalad, liig kitsad ettevõtteis töötavatele töölisile; talvel on nad külmad, mis ei jäta avaldamata oma mõju tööliste tervisele ja ka töö produktiivsusele; õhuvahetus on halb ja sageli on ruumid poolpimedad, kus ka päeval ollakse sunnitud tarvitama elektrivalgust; ja kui siia lisada veel, et paljud töökojad on asetatud niiskettesse keldrikordadesse, siis saame üldiselt pildi, mis tervishoiunõudeist on väga kaugel. Eriti halb on seisukord neis tööharudes, kus nõutakse täpset tööd, mille tagajärjel närvikava väsitatakse väga ära.

Väga halvad on meil veel väikesed töökojad, mis on asutatud elukortereisse kingseppade ja rätsepate töökodade näol. Sageli on ühes vaheseinaga eraldatud ruumis eespool kingsepatöökoda, kus peremees 1—3 mehega teeb tööd, kuna tagapool elab perekond.

Ka rätsepate töökojad on sageli ühes toas, kuna teist tuba tarvitatakse elamiseks. Arusaadav, et niisugustes töökodades ei või olla juttu minimaalseistki tervishoiunõudeist. Need on kohtadeks, kus iga töötaja võib kergesti ja tihti haigestuda, ja isegi tõsisemalt pikemaks ajaks jääda haigeks. Esikohal seisavad siin muidugi hingamisorgaanide haigused, milledele järgnevad reumaatilised ja teised haigused.

Ruumid, kus asuvad meie väike- ja kesktööstused, ei vasta suuremalt jaolt kaugeltki tervishoiunõudeile. Vaatame lähemalt, missugused nad peaksid olema ja missugused on need tingimused, mis praegusel ajal tervishoid nende kohta seab üles.

Hoolimata sellest, et töökodade tervishoiunõudeile vastavamaks tegemine on seotud teatavate kuludega, ei või unustada, et need kulud kuuluvad niisuguste hulka, mis tasuvad end ära. Selle tagajärjeks on haigus- ja õnnetusjuhtude vähenemine, tööliste üldise tervishoidliku taseme tõusmine, töö produktiivsuse suurenemine ja vääruse tõusmine. Need on kõik asjaolud, mis töökodade tervishoiu tingimuste paranemisega käivad käsikäes. Sum-

mad, mis kulutatakse töökodade tervishoiule, ei ole sugugi maha visatud, nagu seda arvab tihtipeale lühinägeline ettevõtja.

Töökodade asutamisel peab pidama silmas, et maapind ei ole niiske ega rüvetatud orgaanilise ollusega. Töökojad peavad elamuist asuma kaugel, kuid mitte kitsais ja kinniseis orgudes, kus õhu liikumine on takistatud.

Ehitused, mis töökodadele vajalised, peavad ilmakaarte suhtes olema paigutatud nii, et need saaksid küllaldaselt päikesevalgust. See on eriti tähtis põhjapoolseis maades, kus lühike suvi ja kus päike seisab päeva jooksul suuremalt jaolt madalas. Kui ettevõtte vajab mitme maja ehitamist, siis peavad need olema paigutatud nii, et iga maja saab küllaldaselt päikesevalgust ja et õhuvahetus võib sündida takistamata. Üldiselt on maksev nõue, et töökojad peavad olema asetatud maapinnale, erakordseil juhtumel võib lubada töökoda ehitada ka maapinnast madalamale, kuid siin peab pidama silmas, et see täiesti maa sees oleva rõskuse eest oleks kaitstud, hästi valgustatud, et õhuvahetus toimuks korralikult ja et töökoja temperatuur vastaks tervishoiunõudeile.

Töökoja põrandapind peab olema nii suur, et seal peale masinate ja muude seadeldiste, mis võtavad põrandapinda enda alla, iga tööliste kohta tuleks vähimalt 2 r.-m. Mis puutub töökoja kõrgusse, siis võib see, pidades silmas töö iseloomu, olla mitmesugune; kuid see ei või kunagi laskuda alla 3,5 m.

Iga tööliste kohta peab tulema õhku vähimalt 10 kant-m., eeldades, et töökoja õhuvahetus toimub 1 tunni jooksul 3 korda. Kui seda ei sünni, siis võib tööliste tervis selle all kannatada.

Arusaadav, et need töökojad, kus tehakse niisugust tööd, mis tekitab palju tolmu, peavad olema suuremad juhtumel, kui tolmu sellekohaste seadeldiste abil tekkimise juures otsekohe ei kõrvaldata. Sünnib aga viimane, siis ei ole töökojaruumide suurendamine hädavajaline, eriti siis, kui õhuvahetus toimub korralikult.

Mis puutub töökodade põrandasse, siis, pidades silmas töö iseloomu, võib

Naistöölised.

see olla väga mitmesugusest materjaalist, kuid üldiselt ei või see maapinnast seista madalamal. Neil juhtumel, kus seda siiski tehakse, peab see olema maast täiesti isoleeritud, et põrand ei muutuks niiskeks. Töökoja põrand peab olema kõva ja tihe, kuid mitte libe, mis võib põhjustada õnnetusjuhtumeid; põrandalt peab olema kerge kõrvaldada tolmu pühkimise, pesemise või tolmuimeja abil.

Et laudpõrandaid muuta kõvemaks, tihedamaks ja vastupidavamaks, sel-

leks on otstarbekas neid paar korda aastas pärast pesemist ja kuivamist katta kuuma värnitsaga. On arusaadav, et põrandal, kus põrandalaudade kuivamisel laudade vahele on tekkinud suured praod, tuleb need ära parandada, laudu kokku lüües. Põrandalaudade vahed on kohtadeks, kuhu koguneb palju igasugust mustust ja mis kihavad igasuguseist pisilasist, millede seas võib leiduda ka mitmesuguseid inimesele kardetavaid ja haigusi sünnitavaid pisilasi.

See asjaolu oma poolt sunnib meid põrandate tiheduse ja puhtuse eest hoolitsema ja valvama selle järele, et põrandaaluseid ei rüvetataks.

Ka seinte ja lae puhtusele peame pöörama rohkem tähelepanu. Need peavad olema ehitatud niisugusest materjaalist, mis halvasti välise temperatuuri muutmisi annab edasi. Üksikutel juhtudel on vajaline, et seinad oleksid 2 m. kõrguselt kaetud materjaaliga, mida võib pesta. Lage ja seinu peab vähemalt kaks korda aastas puhastama või valgendama. Erilist tähelepanu peab pöörama nende töökodade põrandate ja seinte korrashoiule, kus sageasti tuleb teha tegemist veega ja teiste vedelate ja orgaaniliste ainetega. On arusaadav, et seinad peavad olema kaitstud selle vastu, et maapinnas olev rõskus ei tungi seintesse.

(Järgneb.)

Uusimaid vingugaasi määramise viise tehnikas ja elus.

Keemik Arthur Kümmel.

Mida enam kasvab motoriseerimise ja mehhaniseerimise tempo meie kaasaja ühiskonnas ja tööstuses, seda teravamalt tõusu näitab ka mitmesuguste mürgiste gaaside poolt esile kutstud haigestumiste, mürgitussurma juhtumite statistika. On, näiteks, mõnes käitlikus tehnilises protsessis või tema aparatuuris tekkinud mingi defekt, siis on ülimalt soodus võimalus mitmesuguste mürgiste gaasitekkimiseks ja lahtipääsmiseks. On gaasidele omane eriline lõhn või silmatorkav väline värving, siis avastab meie organism neid juba kaugelt varem sellest tiheduse astmest, millest ülespoole nad võivad saada meie elule hädaohtlikuks.

Sellastel juhtudel on meil võimalik otsida aegsasti kaitseabinõusid ja avastada gaaside

tekkimise põhjus. Sootu teine lugu on siis, kui mürgine gaas on värvitu, lõhnatu ja maitsetu, nagu, näiteks, vingugaas, süsihapend, CO.

Et vingugaasi tekib kõikjal, nii tööstuses kui ka igapäevases kodaniku eraelus, kus sünnib mingi orgaanilise aine põlemise protsess mitteüllaldase vaba õhu juurevoolu korral, siis on arusaadavad need jõupingutused, millised on sihitud vingugaasi nõndanimetatud indikaatorite ehk avastajate leiutamiseks ja väljatöötamiseks.

Teaduses ja tehnikas on leiutatud ja tarvitamiseks esitatud terve rida kõige erinevamaid CO avastamise ja tema kontsentratsiooni määramise metoode ja tehnilisi võtteid.

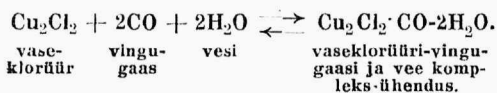
Oma iseloomult jagunevad nad kolme peärhüma: 1) keemilised, 2) füüsilised ja 3) füüsioloogilised indikaatorid.

Allpool peatume nende kolme pealiigi tüübilisemate esindajate juures.

I. Keemilised vingugaasi, söemonooksüüdi, CO, indikaatorid.

Üks tähtsaimaid vingugaasi määramise keemilisi vahendeid, mis võimaldab tema protsenti teatud õhu või gaaside segus määrata, on vaseklorüür, Cu_2Cl_2 .

Kui vaseklorüüri lahule vees lisada soolhapet või ammoniaaki, NH_4OH , ja lasta sellest lahust voolata läbi teatud maht õhku, näiteks 1 liiter, siis toimub järgmine reaktsioon:

Tähendab, lõpptulemusena tekib vaseklorüürist, vingugaasist ja veest võrdlemisi stabiilne kompleksühendus. Et lahu vingugaasi absorbeerib, endaga ühendab, siis on seega võimalik vastava gaasi mahu vähenemisest otsekohe välja arvutada protsentides vingugaasi sisaldavust katsetamisele alluvas gaaside segus.

Vasekloriidiga töötavad säärased täpsed gaasi analüüsi mõõduriistad, nagu Hempeli bürett, veel enam üldtunnustust leidnud Orsat-aparaat.

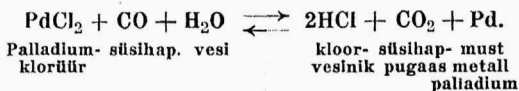
Kahjuks on need seadeldised aga võrdlemisi kallid, nende klaasosad on eriti haprad ja nõuavad head, vilunud ja osavat käsitamist. Laboratooriumi olukorras on nad rahuldavad, kuid väljas, näiteks kaevikus, tulekahjuplatsil, või käitise masinaruumis reparatuuri teostamisel, kus on vaja kiiret orienteerumist ka tööliskonna poolt ja aparatuuri materjaalosa suurt lihtsust ja vastupanu — on püütud leitudada näitlikumaid ja kiiremaid metoode.

Kõige lihtsam ja ka harilikule töölisele kättesaadavam määramise meetod on nõndanimetatud kolorimeetriline meetod. Viimane seisab selles, et mõnedel keemilistel ühendustel on omadus vingugaasi otsekoheemal mõjutusel oma värvi muuta. Mida rohkem on õhus vingugaasi, CO, või, teiste sõnadega, mida suurem on gaasi kontsentratsioon, seda sügavam on värvi muutumine.

Kui nüüd imbutame, näiteks, paberiribad vastava keemilise lahuga ja asetame need teatavasse atmosfääri, mille vingugaasi protsentuaalne sisaldavus ülalnimetatud täpsete aparatuuridega varem ära on määratud, saame rea paberiribakesi, mille värvi muutus vastab näi-

teks: 0,03%, 0,05%, 0,1%, 0,2%, 0,3% n. % vingugaasi sisaldavusele. Need paberiribakeste värvid moodustavad nõndanimetatud standardskaala. On standardskaala käes, siis on kerge määramist toimetada: asetame teatud keemilise indikaatoriga imbutatud paberiribakese niisutatud olekus vastavasse gaasisegusse, laseme teda mõni minut vingugaasiga reageerida ja nüüd võrdleme, parem on valgel tagaseinal ja päevavalgusel, tema värvimuutmist standardvärvide skaalaga. Samal ajal näeme ka, milline vingugaasi kontsentratsioon protsentides vastab skaalas teatud värville. Loomulikult nõuab katsealuse värvi muutmise nüansi võrdlus standardskala värvide nüanssidega teatavat vilumust, kuid see on kättesaadav igale töölisele, kui see just pole värvipime.

Üks tuntuimaid vingugaasi indikaatoreid on palladium-klorüür, keemilise valemiga: $PdCl_2 \cdot 2H_2O$; punakaspruunid kristallikesed. Kui teda lahustada vees ja sellega imbutada paberiribakesi, siis toimub vingugaasi mõjul allpool järgnev reaktsioon:

Järelikult palladium-kloriidi, vingugaasi ja vee omavahelise keemilise reageerumise tulemusena tekki kloorvesinikust ja veest soolhape, vingugaas, CO, oksüdeeritakse, hapendatakse veehappniku arvel süsiahapugaasiks, kuna palladium musta tolmuna, metallina välja langeb.

Just see palladiumi must metalline mikroskoobiline tolm on selleks värviliseks indikaatoriks, mis määrab ära vingugaasi, CO, kontsentratsiooni õhus. Mida rohkem on viimast õhus, seda, loomulikult, intensiivsem ja sügavam on musta metallpalladiumi pinna värving.

Palladium-klorüüri indikaatoreid turustab peamiselt saksa tuntud firma Merck, Berliinis. Tema indikaatori heledad, veidi roosakad paberiribad on imbutatud palladium-kloriidi lahuga.

Enne määramist tuleb kohapeal neid veega niisutada ja siis analüüsitava atmosfääri asetada.

Paberil keemiline indikaator ja atmosfääris olev vingugaas vajavad vastamisi reageerumiseks teatavat aega.

Õpetlased Kast ja Selle on uurinud palladium-klorüüri ja vingugaasi reageerumise aja vältust ja leidnud järgmist:

Katseaja vältus:	Palladium-kloriidiga immutatud pabeririba atmosfääris, kus:			
	0,05% CO	0,10%	0,25% CO	0,5%
2 min.	muutusetu	muutusetu	muutusetu	muutusetu
5 "	muutusetu	muutusetu	väga nõrk värvimuutus	nõrk värvimuutus
10 "	väga nõrk värvimuutus	nõrk värvimuutus	selgelt nähtav värvimuutus	selgelt nähtav värvimuutus

Nagu just esimesel hetkel torkab silma, on sellel indikaatoril mitmeid puudusi. Esiteks on ta reageerumise aeg vingugaasiga võrdlemisi pikk. Nõrkade kontsentratsioonide juures, nagu 0,05% ja 0,10%, on vaid 10-minutilise reageerumise aja järele vilunud silmale märgatav paberi värvimuutus, s. o. heleroosakas paber muutub hallikaks ja siis mustjaks. Seal, kus õhus pole tahma, kus on võimalus paberiribakesi enne veega niisutada, on palladium-kloriüüri paberi indikaator omal kohal. Tahmases atmosfääris, nagu tulekahjude pesade otsimisel, on nende tarvitamine raskenda-

tud seetõttu, et õhus hõljuv tahma tolm, langedes indikaatori pinnale, annab ebaõigeid värvimuutmise nähtusi.

Palladium-kloriüüri indikaatori lahu võib järgmisel viisil Pötain ja Drouin'i viisi järele valmistada: valmistatakse palladium-kloriüüri lahu, mis 10 kantsentimeetris sisaldab ca 1 milligrammi $PdCl_2$. Lisame sinna 2 tilka lahja soolhapet. Kui nüüd juhime sellest vedelikust läbi CO sisaldava õhuvoolu, siis saab palladiumi-kloriüür vingugaasist redutseeritud mustaks metalliliseks palladiumiks. Viimane langeb tumeda kihina põhja. (Järgneb.)

Võimlemine ja sport arstliku ravimisvahendina.

Dr. H. Jürgenson.

I

Ürgaegadesse kuulub tähendus: parem on haigustest hoiduda kui neid ravida.

Võimlemist ja sporti võiks sedapuhku käsitleda kahest seisukohast: 1) nii haigusi ärahoidvast, profülaktilisest, kui ka 2) haiguste ravitsemise, terapeutilisest, seisukohast. Esimese alla tuleks arvata kaudset võitlust — eesrinna kopsutiiskuse vastu. Tuletame meele neid halva seisakuga ning halva rinnakastiga inimesi, kes oma alatise küürusoleku tõttu annavad soodsaid tingimusi peaaegu igas inimeses kord olnud täisikusebatsillide töö ja tegevuse õitselelõõmisele. Paljudel korradel oleks võinud siin, vastavaid inimesi värskesse õhku viies ning sundides neid liikuma, võimlema või sportima, vastavate ettevaatuse abinõude tarvitusele võtmisel, aidata, nende kopsutippe seega ventileerida, töösse rakendada, hapendada jne.

Kuid ka teiselt poolt: terve rea teiste juba ilmsikstulnud haiguste korral võib võimlemisega ja spordiga vastava doseerimise juures haigusi ka otseteed ravida.

Iga ravitav kujutab enesest teistest erinevat isikut: indiviiduumi ja isiksust; individuaalseerimine osutub seega arstliku ravimismeetodilka fundamentaalseimaks nurgakiviks. Kõik see sünnib mõõtmiste, indeksite, süntroopiate jne. kindlaksmääramistega vaimse kui ka somaatilise inimese juures.

Igapäevasest elust teame, et juba kasvu seisukohalt on kääbusinimesi kui ka, teiselt poolt, hiiglasti. Nii on osutunud kõige väiksema seni teada oleva mehe kasvaks 38, kõige suurema omaks 283 sentimeetrit.

Edasi teame, et aastaist, kasvust, sugupooltest, mõnel korral teistest puht-individuaalsetest põhjustest oleneb ka pulsi löökide arv minutis. Nii peksab sündinud lapse pulss 120—130 korda minutis, täisealise mehe oma 60—70 korda; edasi — hiire süda tuikab 140 korda, kõrgekasvulise elevanti oma ainult 28 korda minutis. Naise pulss peksab tavaliselt tihedamini mehe omast: 70—80 korda minutis. Kõige muu juures teame aga, et näiteks väikesekasvulise Napoleoni süda oli tuiganud ainult 40 korda minutis, kuna

muidu teatavasti pikakasvuliste meeste süda tuikab harvemini, lühik kasvulistel aga kiiremini.

Nii võiksime veel tuua rea teisi, n. n. varieruivaid, tunnuseid ka hingamise tiheduse ja rea teiste elundite funktsioonide mõõtmiste aladelt, mis kõik räägivad selle poolt, kui tähtsaks osutub arstil, võimlemist ja sporti ravimiseks tarvitades, arvestada vastavaid ravitavast saadud individuaalseid mõõte ja nendest väljaarvatud indekseid. Kuid sellest oleks vähe! Kehalise kasvatus teooria seisukohalt osutub paratamatuks ka teiselt poolt, konstitutsionaalse inimtüübi äramääramisel, lähutada n. n. süntroopiast, see tähendab: seks sobivaks osutuvate paariselundite vahekordade hinnangust.

Ja peab ütleva, et just ka modernse bioloogia, seega kandvaimate tänapäeva bioloogide, seisukohalt on ikka enam ja enam lõplikku õigekstunnustamist leidnud see teesis, et konstitutsionaalse kehaehituse kui seesuguse kindlakstegemisel peab pearõhu panema süntroopiaile, kuna mõõtude ja indeksite väljaarvamised järgneksid süntroopiaile ainult teises järjekorras.

Süntroopiate kindlaksmääramisel võiks alata aga meie kondikava ning lihaskonna vastastikuse vahekordade hinnanguga.

Üldiselt arvatakse, et tugevale kondikavale peab vastama ka tugev lihaskond. See ei tarvitse aga sugugi olla seaduseks, — rangluu, ribide, jäsemete jne. tugevus ei pea just alati vastama ka lihaskonna arengule.

Huvitavaimaks süntroopiaks osutub kindlasti kehaehituse ja n. n. toitluse vahekordade kindlaksmääramine, selle hinnang, fikseerimine.

Kretschmer räägib teatavasti kolmest inimtüübist: 1) atleetiline, see on muskliinimene, 2) pükniline, see on rasvainimene, ja 3) asteeniline, see on kõhn ehk kõõluseline inimene.

Prantslane Sigaud näeb ses suhtes neli konstitutsionaalset inimtüüpi; ta räägib: 1) muskliinimesest, 2) aju- ehk tserebraalsest inimesest, 3) rinnakasti- ehk respiratoorsest inimesest ja 4) digestiivsest, kõhu- ehk rasvainimesest.

Sigaud lähtub seisukohalt, et igas inimeses üks mainitud neljast orgaanisüsteemist kind võtab ülevõimu, mis siis ka loob vastava inimtüübi: nii tunneb muskliinimene suurt huvi töö ja spordi vastu, aju- ehk tserebraalne inimene väinse töö vastu, digestiivne, kõhu-rasvainimene, selle vastu, et hästi süüa jne. Sellelt seisukohalt väljudes võiks mõnede õpetlaste järgi koguni ütelda: inimese konstitutsionaalne kehaehitus räägib arstile juba mõndki ka ta saatusest!

Prof. Kretschmer ja rida teisi psühhiaatre on ses suhtes näidanud ka uusi teid vaimuhaigetele lähemale tungimiseks, nende sonimiste, psühhoooside ja sundideede iseäralduste mitte üksi, nagu seni, psühholoogiliseks, vaid ka bioloogiliseks hinnanguks.

Bauer lähtub n. n. individuaalsest mahanäärmete välemist, määrates vastavaid inimtüüpe Tema klassifikatsiooni aluseks saavad n. n. kinnised näärmed ehk ka, teiste sõnadega, sisesekreetsiooninäärmed, kuivõrd need võiksid avaldada toimet vastava konstitutsionaalse kehaehituse väljakujunemisele. Nii räägib ta liiga suure kilpnäärmeega inimtüüpide, inimtüüpide alla normi funktsioneerivate neerulisadega jne. Võttes aluseks modernseima bioloogias, hormonaalse probleemi, oma klassifikatsioonile osutubki ta klassifikatsiooni vastav kontrollimise tänapäeva teadusele vähemalt üheks raskeimaks ja sügavaimaks.

Rida teisi arste (dr. C. Coerper Kölnist j. t.) peatub lähemalt inimese arengu juures. Nad näitavad, kuidas arenemisaastate vältel inimese konstitutsionaalses kehaehituses tulevad esile mitmed väringud (stigmata), otsivad paralleelseid jooni Kretschmeri, Sigaud' j. t. klassifikatsioonides jne. Mõned võtavad põhikonstitutsiooniks lapse juures n. n. muskliinimise, mis kasvamisastail võib kas jääda samaks atleetiliseks ka täisealiseks saamisel või muutuda asteeniliseks või jälle pükniliseks; Sigaud' klassifikatsiooni järgi: jääda muskliinimiseks või muutuda respiratoorseks või tserebraalseks, teiselt poolt digestiivseks — rasvainimiseks.

Ajutiselt võib sel alusel kasvavas lapses näha mitmesuguseid eri vorme. Nii võib üks kasvav lihasinimene-poisslaps ühes tserebraalse inimese väringuga, hakates mõnede aastate vahel äkki väga kiiresti kasvama, kujutada respiratoorset inimtüüpi (respiratoorne stigma), et hiljem, kui ta oma kasvus palju enam ei hakka juure võtma, saades täisealiseks, kujuneda tüübiliseks tserebraalseks inimeseks.

Dr. C. Coerperi j. t. järgi võiks neid üleminekuid kujutada nii: lapse põhikonstitutsioon n. n. muskliinimesena võib arenemisaastal kujuneda välja kas respiratoorseks või tserebraalseks inimeseks, ühelt poolt, või rasvainimiseks, teiselt poolt. Äärmistel kordadel võivad esimesed, n.-n. rinnakasti- ja siis ajuinimesed, muutuda puhtalt asteenilisteks, tegelikus elus n. n. kõhnadeks kutsutavateks. Pealeselle võib laps ka täisealisena jäädagi muskliinimiseks kui sääraseks. Üldiselt võib veel ütelda, et seal, kus rinnakasti-inimesed

omavad kõrge kasvu, osutub ajuinimeste omaduseks nende väike kasv. Kuigi teoreetiliselt see oleks võimalik, ei ole — välja arvatud haigused — võidud tähele panna, et rasvainimesed oleksid muutunud otseteed asteenilisteks inimesteks, asteenilised inimesed aga püknilisteks.

Sel alusel osutuksid juba mitte midagi kaaluvateks tähendused, nagu rasvainimeste võimlemine, kõhnade võimlemine, saledus-võimlemine jne.

Mõne kilogrammi kehakaalu mahavõtmi-sega ei muutu veel konstitutsionaalne kehaehitus!

Võimlemist kehakaalu mahavõtmiseks ei või tunnustada ennem, kui sellega kaasas ei käi võimleja enese kulul teostatav igakuine arstlik kontroll!

Minu teada ei korraldata Tallinna võimle-jate ja sportlaste juures kuski sellast kont-rolli.

Edasi võiks nimetada antiikajast tuntud Heraklese ja Hermese meeskujusid, siis Juno ja Veenuse naistüüpe; prof. Matthesse musklimasvast, ümarguste vormidega, seksuaalselt naistüüpi, vastandina teisele, n.-n. interseksuaalsele, saleda joonega naistüübile.

Tähtsaima süntroobina tuleb edasi nime-tada ka kasvu ja südame kuju vahetada. Ses suhtes võiks kõnelda kolmest erivormist, mida iga arst hästi tunneb, vaatamata oma erialale. Nimelt ehtsate asteenikute (kõhn inimene) juures leia me veetilgakuulise sü-dame. Respiratoorseil, s. o. rinnakasti-ini-mestel, kel on keskmisel jõudu, kes on kas-vult pikad, leia me suhteliselt suured kop-sud ja väikese südame. Atleetilisel, muskliinimes-tel, leia me seevastu suhteliselt väikesed kop-sud ja suure südame.

Röntgeni-ülevõtte ütlev muidugi viimse sõna.

Edasi tuleks nimetada süntroopiat, mis räägib kehaehitusest ja temperamendist.

Erich Maria Remarque oma kau-neimas suurteoses „Läänerindel muutuseta“ kirjeldab nõnda oma väikesekasvulist velt-veebli: „Ta osutus nõudlikemaks ning tüli-norivaimaks kasarmu hoovil, millega ta eriti uhkustas. Tüse, nagu maa külge liitunud, väike, teritas ta hambaid eriti meie vastu“ jne. Samas kohas tähendab sama geniaalne sõdur-kirjanik, miks ta, Remarque, üldiselt katsus hoiduda lühikasvulistest inimestest just ka sõjamõllus. Üldiselt on tõenda-tud ka bioloogiliselt, et lühikasvulised, kel vereringvool teeb kiiremini ühe ringi ke-has, kelle pulss seega peksab kiiremini jne., ka motoorilised närvijuhtmed töötavad kiire-mini, ärrituvad kiiremini ja osutuvad seal-juures ägedamaiks. Pikkakasvulised kitsa-õlalised osutuvad seevastu parimateks in-i-mesteks.

Edasi, atleetilised inimesed osutuvad võrd-lemisi rahulikeks, püknilised aeglasteks, as-teenilised ägedateks jne.

Arstil tuleb koguda andmeid ka uuritava minevikust, pärikkusest, elukutsest, vanadu-sest jne., — tuleb koostada anamnesis.

Siis tuleb tuletada meele kõiki kehaharju-tusi kui ka haigusi.

On see tehtud, võib asuda veel kehaharjutuste tarvitusele võtmisele — võimlemise ja spordiga ravimisele. Siinjuures peab tabama ka vastavat, n.-n. ravimise, terapeutilist doosist. Võimlemine ja sport arstliku ravimis-

vahendina leiavad tarvitamist rea haiguste juures, mis kuuluvad ortopeediliste, närvihaiguste, sisehaiguste, naistehaiguste jne. hulka.

Järgmises numbris käsitleme võimlemist ja sporti arstliku ravimisvahendina.

Töölise koalitsiooniõigus.

L. Johanson.

Töölise koalitsiooni õiguse küsimus on praegu mitmes riigis kõne all. Seda koalitsiooni vabadust püütakse piirata.

Töölise koalitsiooni all mõeldakse ühendust või kokkulepet, mil on otseseks ülesandeks paremate töötingimuste või parema töötasu saamine. Oma koalitsiooni, ühinemise, õigust kasutades on ka Eesti töölised asunud viimasel ajal oma töötingimuste ja töötasu parandamisele.

Töölise ühingul, kutse-, ametiühingul on enam-vähem alatine iseloom. Kutseühingu sihid ja ülesanded, mis töölisliikumise praktikas on välja kujunenud ja põhikirjas kindlaks määratud, on töölise majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise elu taseme tõstmiseks kaasaaitamine. Selleks koonduvad ka kutseühingute ümber kõik arukamad töölised, kes saavad aru ühisjõu tähtsusest. Kutseühinguisse koondatakse võimalikult enam töölisi. Kui kutseühing piirab oma liikmete arvu, ei võta uusi liikmeid enam vastu, nagu seda teeb mõni ühing Eestis, siis muutub ta mingiks aktsiaseltsi maiguga klubiks ega suuda oma ülesandeid täita.

Töölise koalitsiooni võib luua ad hoc mõneks teatud sihiks, mille saavutamisel ta laguneb.

Koalitsiooni subjektideks võivad olla ainult töölised või ettevõtjad, töölise koalitsiooni osalisteks — töölised. Koalitsiooni mõistele ei vasta kokkulepe, kus esinevad mõlemad pooled koos, säärased kokkulepped ei või taotella paremaid töö- ja palgatingimusi, sest et töölise ja ettevõtjate huvid on vastukäivad ega ühtu.

Ainult asjatundmatult ja sihilikult võib leida neis huvides, mis ristuvad, kooskõla. Seepärast ei nimetata koalitsiooniks kokkuleppeid töölise ja ettevõtjate vahel taksid, tariifide asjus, mille järgi tasutakse töö eest. Sääraste kokkulepete sihiks on teatud töö- ja palgatingimuste kinnitamine.

Riikides, kus töölised ja ettevõtjad on rakendatud sundkorraldustega ühisele tööle, näiteks Saksamaal, Itaalias, Lätis ja teistes fašismiriikides, ei ole vastolud poolte vahelt kadunud, ettevõtjate ja töölise huvid on seelgi üksteise vastu käivad.

On erandeid, kus töölise koalitsioonist võtavad osa ka väikeettevõtjad, säärased isikud, kes tahavad ühes töölisega paremaid töötingimusi. Seda nägime, näiteks, Tallinna tiserite streigi puhul.

Teistel juhtumel ettevõtjad annavad toetust võrastele töölisele, kes tahavad palgakõrgendust. Siin tahavad ettevõtjad endid

kaitsta võistluse, konkurentsi, vastu. Seda nägime Tallinnas nahatöölise streigi puhul, kus töölise nõudmisi pooldasid mehaaniliste siseseadetega suurettevõtete juhatused.

Koalitsioon luuakse ka kaitseks töötingimuste halvenemise vastu — näiteks streigid ettevõttele neil juhtumel, kui palka vähendatakse ja töölised tahavad palgavähendust tühistada.

Kuigi töölise ja ettevõtjate huvid on vastolus, pole siiski võimatu, et tingimused, mille saavutamiseks koalitsioon loodud, on kasulik mõlemale poolele. Näiteks tööaja lühendamine võib olla kasulik mitte ainult töölisele, vaid ka ettevõtjale, tõstes töö intensiivsust.

Koalitsiooni tegevuse objektiks on vastaspool, see on — ettevõtjad, aga koalitsiooni tegevus võib ka olla juhitud töölise või ka kolmanda isiku, juriidilise või füüsilise, vastu, kes avaldab mõju töötingimustele, näiteks täidesaatev võim.

Koalitsiooni siht on — paremate töötingimuste saavutamine tervele koalitsiooni kuuluvale grupile, mitte aga üksikuile. Näiteks töölise koalitsioon selleks, et tükitöö asemele seada päevatööd, ei kaota koalitsiooni iseloomu, kuigi ta on üksikule töölisele kahjulik.

Koalitsiooni tulemustest saavad kasu ka need töölised, kes sinna ei kuulunud. Näiteks, kui hiljuti Tartu kammivabriku töölised koalitsiooni kaudu said töötasu juure, siis tehti selle osalisteks ka streigimurdjad, kuigi koalitsioonist osavõtnud töölised vaidlesid selle vastu.

Töölise koalitsiooni tegevusnormid võivad olla mitmesugused:

1) Kui see on sihitud vastaspoole vastu, siis võib see sisaldada ühise, kollektiivse ettepaneku töötingimuste muutmiseks, arutamiseks, vastuvõtmiseks. Siin on vahendeiks, et murda vastaspoole vastupanu: streik, boikott ja sabotaaž.

2) Kui koalitsiooni tegevus ei ole sihitud otsekohe vastaspoole vastu, vaid piirub ainult töölisega, kes seda moodustavad, siis avaldub ta näiteks otsuses, et ükski töölisest ei võta odavamalt kui töölise poolt määratud tasu eest. Säärase sisemise koalitsiooni tegevus avaldub loobumises koostööst nende isikutega, kes ei alistu koalitsiooni otsusele; nende nimed avaldatakse selleks, et nendega seltsimehelik läbikäimine lõpetataks, neid boikoteeritaks.

3) Koalitsiooniosalistel püüavad mõjutada kas seadusandlikku või täidesaatvat võimu, kas poliitilise streigiga, petitsooniga või miitinguga.

Viimaste võtete õiguslikkus on määratud seadustega, mis käsitlevad petitsiooni ja koosolekute õigust ja kodaniku vabadusi ja õigusi üldse. Kollektiivlepingute küsimus on leidnud käsitlemist eraõiguses.

Põhiseadus sisaldab ühinemise ja streigi vabadust, nuhtlusseadus norme streigi, boikoti ja sabotaaži kohta.

Selleks, et võis tekkida koalitsiooni vabadus, oli tarvis, et vajadus selle järgi muutus suureks ühiskondlikuks tarviduseks. Koalitsiooni vabaduseks polnud eeldusi käsitöö-ajal, kus töötingimused eri kutseis üksteisest veel väga teravasti erinesid ja palgatööliliste keskel puudus huvide suhtes solidaarsus. Ainult valmistusviisi muutudes tööstuslikuks ja kapitalistlikuks muutusid ka töötingimused ühtlaseks ja oli võimalik koalitsioon, mis käesoleval sajandil on jõudnud täiuslikkuseni.

Käesoleval sajandil on hakatud tööõigusele pöörama enam tähelepanu, mitte ainult üksiku riigi, vaid ka rahvusvahelises ulatuses, näiteks Rahvasteliidu tööbüroos ja töökongressidel.

Viimaseil aastail on hakatud eriliste võtete piirama tööliste koalitsiooniõigust. Juba 1905. a. kirjutas prof. Miklaševski, Tartu ülikooli õigusteaduskonna professor, et elame ajal, millal individuaaldoktriini pooldajad, nende hulgas kapitali esindajad, meelsasti satuvad äärmusesse ja tahavad kaelakohtulikke survevahendeid, repressioone, isegi päris rahulike streikide puhul. Tänapäeval on sel alal juba õige rohkem repressioone ja muid vahendeid võetud käsitlesele. Koalitsioonivabaduse üle vaieldakse. Selle printsiibi viimise seadusega ja kohtupraktikaga ellu nii, et ta surnud tähest muutuks tööliste omaabiks, leiab vaenulist suhtumist. Kõneldakse ja kirjutatakse koalitsiooni varjukülgedest. Näiteks, töötülide lahendamise seaduse põhendamisel kõnelevad isegi isikud, kellest oletatakse sotsialistlikult mõtlemist, tööliste koalitsiooni kahjulikkusest pooltele ja ühiskonnale, tööliste koalitsioonid leiavad aga kahtlustamist, nagu taoteleksid need mitte majanduslikke, vaid poliitilisi ja riigivastaseid sihte. Näiteks — ajalehtedes toodud seletused meremeeste streigi puhul.

Ei saa ka tööliste koalitsiooni vabaduse tarvilikkuse tunnustamist ja pooldamist lugeda järgmisest kirjutusest, mille avaldas alles hiljuti üks ajalehtedest:

„Tööstuse arenemine ja koondumine ühest küljest ning ametiühingute kasv teisest küljest loovad paratamatult tulevikus eeltingimused suuremaulatuslisemateks töövõitlusteks meilgi. Tahes-tahtmata tuleb näha seda ette ja juba praegu katsuda jõuda selgusele, kuidas korraldada asja nii, et saaksime vältida asjatuid vapustusi, sumbutada töötüldisid siis, kui nad pole veel arenenud lausa „sõjaks“. Meie praegune põhiseadus tunnustab kodutülide puhul streigivõitlust. Temasse on kantud üle endisest põhiseadusest kogu 2. peatükk ühes § 18-ga, mis ütleb, et „streigivabadus on Eestis kindlustatud“. Järelikult tuleb meil vaadata streigile kui täiesti seadusepärasele vahendile sotsiaalses elus. Streigivabadus on

samasugune kodaniku põhiõigus nagu kõik teisedki 2. peatüki märgitud vabadused ja õigused. Kuid selle peatüki paragrahvide vormulatsioon on deklaratiivne, seal märgitakse ainult põhimõte, antakse kondikava, mille ümber tuleb põimida tegelikku elu korraldavad seaduste-võrk. Nõnda ongi meil selle peatüki alusel pandud maksma erilised triiki-, koosoleku-, ühingute ja nende liitude seadused, millest igaüks korraldab põhiseaduse paragrahvides ettenähtud vastavate vabaduste ja õiguste kasutamist. Ainult streigivabaduse ja õiguse teostamise alal puudub seni tähtsam kord. Töövõtjad on seni kasutanud seda õigust — nii ütelda — loodusjõuliselt. Esitatakse ettevõtjale nõudmist ja kui esialgsel läbirääkimistel ei saavutata lepet, jäetakse töö lihtsalt seisma, pannes kõik lootused streigile...“

Nii kirjutati hiljuti ühes ajalehes tööliste koalitsiooni vabaduse vastu, nõudes selle piiramiseks eriseadusi.

Sääraselt mõtlejate kohta ütles juba ammu L. Brentano:

„Ei saa lugeda tööliste koalitsiooni vabaduse pooldajaiks neid isikuid, kellele on sotsiaalpoliitilise tarkuse kvintessentsiks: koalitsiooni õigus on põhimõte, mida praegusel ajal ei saa eitada, kuid kõik muu seadusandlus tuleb ehitada nii, et töölistel ei saaks seda õigust kuidagi kasutada.“

Streigiõiguse teostamiseks ei ole tegelikult tarvis mingit eriseadust, nagu need on pandud maksma triiki- ja koosolekute vabaduse kohta, sageli nende piiramiseks. Et töölistel taotelevad koalitsioonivabadusega ja selle vahenditega (streik jne.) paremaid töö- ja palgatingimusi, seda tõendab terve tööliikumise ajalugu. Tööliikumises on ka välja kujunenud töövõitluse alused ja kord, milleks pole tarvis eriseadusi, mis võivad koalitsioonivabadust ainult piirata ning tööliste ühist tegevust oma töötingimuste parandamisel raskendada, isegi paralüüserida.

Juba 1917. a. alates on Eestiski maksev lepitusasutuste seadus (VSKK art. 1327).

Kriminaalseadustikus on § 356: Süüdlast osavõtmises streikimisest niisuguses ettevõttes või asutuses, kus streik keelatud seadusega või sundmäärusega, karistatakse arestiga mitte üle kuue kuu ehk rahatraviga mitte üle viiesaja krooni. § 357: Tööstusettevõtte pidajat või juhatajat, kes süüdlane selles, et ta sulges ettevõtte, kui sulgemine keelatud seadusega või sundmäärusega, karistatakse arestiga mitte üle kuue kuu. § 472: Süüdlast selles, et ta töölistel sundis vägivaldaga isiku kallel või karistava ähvardusega § 356 ettenähtud streiki toime panema, kaasa või edasi streikima, karistatakse vangimajaga mitte üle kolme aasta. Katse on karistatav.

Ettevõtete nimistu, kus streik pole lubatav, on olemas, samuti ka sundmäärused ja isegi kogemusi karistamise kohta, näiteks maalrite streigi puhul. Samuti on siin näiteid administratiivse toimetamisviisi kohta, näiteks Pärnu sadamatöölise streigi puhul. Misuguseid erikorraldusi ja eriseadusi siin on veel tarvis? Ei leia me ka teistes riikides

sellaseid eriseadusi, mis arendaksid ja kindlustaksid koalitsiooni ja streigi õigust, vaid ikka on nad piirava isloomuga.

Juba sellest ajast peale, kui tööliste koalitsiooni õigus üldse tuli kõne alla, on küllalt kõneldud ja kirjutatud ka koalitsiooni varjukülgedest tööliste õiguste vastaste poolt, on kõneldud ka ausatest töölistest, kes töötada tahavad, keda aga laisad (streikijad) segavad, on nõutud „mõistlikke vahendeid“ koalitsiooni-vabaduse piiramiseks.

Koalitsioonivabadus on aga tööliste tarviline. Kui see vabadus kaob, siis paratamatult muutub tööliste olukord raskemaks. Seda tõendavad näited neistki riikidest, kus see vabadus on kaotatud. Ilma koalitsioonita ei saa tööliste oma töölepinguid parandada. Selleks on tarviline tööliste alatise, pideva ja ajutise ühenduse loomine. Seda on tunnustatud isegi rahvusvahelisel töökonverentsil, kus viimati võeti vastu Jaapani tööliste esindaja algatusel resolutsioon, et ühe järgmise konverentsi päevakorda võetaks tööliste ametiühinguisse astumise õiguse küsimus ja kõrvaldataks tööandjailt võimalused töölisi vallandada või neid teisiti taga kiusata, kui need on ametiühingu liikmed. Kuidas meilgi tööandjate poolt suhtutakse kutseühingule, seda näeme tänavustest töövõitlustest: keeldutakse kutseühingutega kollektiivlepingu sõlmimisest, kuigi sel on seaduslik alus. See keeldumine kestab seni, kuni tööliste koalitsioon oma sihtide taotlemiseks pole veel küllalt tugev.

Töölepingu tingimuste parandamiseks on seni osutunud parimaks vahendiks just tööliste koalitsiooni õigus. Ei ole näidata teisi vahendeid. Ei ole ka sundvahendus annud neid tulemusi, mis õigustaksid sellega koalitsiooniõiguse asendamist.

Tööleping on tööjõu ostu-müügileping. Tööleping määrab ära tööliste kui eksploatatsiooni objekti seisukorra kapitalistlikus ettevõttes.

Marx peab seda müstiliseks ettekujutuseks, kui kõneldakse õiguslikust vahekorras tööliste ja kapitali vahel kui kahe „vaba“ ja „ühedõiguliku“ kaubaomaniku vahel. Töö ja kapitali vahel on antagonism. Vaatamata lepingu välisele küljele kuulub tööline kapitalile enne kui ta selle lepingu sõlmis. Ta majanduslik iseseisvusetus dikteerib talle paratamatult selle seisukorra. Tegelikult, ühiskondlikult seisukohalt on tööline kapitalile samasuguseks omanduseks nagu surnud tööinstrument. Tööjõude ei müüda igaveseks, vaid töölepingu tähtaegadeks. Palgatöö ise on siiski sundtöö. Palgatööline vajab tööluba vaid selleks, et elada. Ta peab töötama enam kui ta tarvitab. Kapital vajab võrast tööarmastust, vajab lisatööd. Tööjõu hinnaks on tööpalk. See tööpalk oleneb väga suurel määral ka sellest, kui tugev on tööliste koalitsiooni-võime. Seepärast on leidnud tunnustamist koalitsiooniõiguse.

Tööleping on ise vaba. Töölepingu vabaduse põhimõte võeti 1804. a. Napoleoni koodeksisse. Lepinguvabadus on P.-Ameerika Ühendriikides õiguseks, mis föderatiivse kons-

titutsiooniga on kindlustatud igale kodanikule. Selle vabaduse piiramine sünnib vaid niivõrd, kuipalju see on ühiskonna huvides. Kohus valvab konstitutsiooni täitmise üle. Ka siin on mindud äärmustesse. Lepinguvabaduse säilitamiseks tunnustati alles 1918. a. Aljaska konstitutsioonivastaseks 1917. a. 8-tunnilise tööpäeva seadus. Pooltes P.-Ameerika Ühendriikides on 8- või 9-tunniline tööpäev määratud konstitutsiooniga.

Tööliste koalitsioon on seni kaitsnud ja arendanud töökaitset ja sotsiaalkindlustust.

Tööliste koalitsiooniõiguse vastu võitlemine on vana nähtus. Juba 1791. a. tunnustati Prantsusmaal tööliste koalitsioonid põhiseaduse vastaseiks ja määrati karistused. Keeldud oli tööliste ja käsitööliste koondumine sihiga, et rikkuda töövabadust (mida pole). Rahvusnõukogus toonitati, et töölistel ei pea tegutsema ühiselt selleks, et oma absoluutset, peagu asjalikku rippuvust pehmedada. 1825. a. anti julmad seadused koalitsiooni vastu Inglismaal. Tehti seda mujalgi. Ka tsaariaegsel Venemaal. Siiski lõi koalitsiooniõigus läbi. Töölistel on kasutanud seda õigust heade tulemustega.

Maailma viimase majanduskriisi päevil algas koalitsiooniõiguse piiramine — ettekäändega, et riik peab end segama vahekoradesse. Selles „vahelesegamises“ on õilsahingelised ja fantaasiaküllased poliitilised sulemehed püüdnud näha — plaanimajanduse algusidusi. Tegelikult pole see aga midagi muud kui kapitali positsioonide kindlustamine raskeil kriisipäevil.

Kriisiajal hakkasid ka lepituskodade ja vahekohtu seadused kerkima päevakorradele. Tekkisid eeskujud töötulide sundvahendamiseks. Mõnda kaugemalegi. 1920. a. ühenduses mäetööliste streigiga anti Inglismaal seadus, millega pandi alus riiklikule streigmurdjate organiseerimisele. Ka 1933. a. P.-Ameerika Ühendriikide rahvamajanduse ülesehitamise seaduses on paragrahve, mis on sihitud tööliste koalitsiooni õiguse vastu, kapitalimonopoli huvides.

Inglise 1927. a. seaduse järgi on kindralprokuröri õigus keelduda kutseühinguil oma rahade kasutamist „seadusevastastele streikidele“. Inglismaal keeldi 1927. a. 29. juuli seadusega terved kategooriad streike.

Diktatuuririikides on ühes tööliste vaba ametiühingulise liikumise likvideerimisega kaotatud ka koalitsioonivabadus. Nii Saksamaal, Itaalias ja mujal.

Kui töötulide lahendamise seaduses on §, mille järgi siis, kui töölistel ei lepi komisjoni otsusega ja alustavad siiski streiki, neid loetakse oma soovil vallandatuiks, siis see tähendab sanktsiooni streigikeelu teostamiseks.

Senised kogemused tõendavad, et tööliste koalitsiooni õigusel on suured positiivsed tagajärjed olnud tööliste, suure rahvaosa, majandusliku, ühtlasi ka sotsiaalse, tervisliku ja kultuurilise taseme tõstmises. Selle õiguse puudumisel oleks tööliste olukord pahem, nagu näeme ka neis riikides, kus seda õigust on piiratud ja see asendatud muude vahenditega.

Töötülide sundvahendust põhjendab Eestis „Uus Eesti“ järgmiselt:

„Ühenduses majandusliku olukorra parane misega ja töömahu suurenemisega on meil ka palgaolud paranenud, ja seal, kus tööandjad palgavahekordi ei ole reguleerinud, on töölised oma vahekordi lahendanud streikide abil. Riigivõim on siin seni olnud pealtvaataja osas ja seal, kus olukorrad täiesti olid jäänud ajast maha, neile suhtunud heatahtlikult.

Ainult harukordadel, näiteks meremeeste streigi puhul, kus see ähvardas kaasa tuua suuri kaotusi rahvamajandusele, astus riigivõim oma korraldava käega vahele. Ometi peame tunnistama, et see olukord tänapäev enam loomulik ei ole.

On möödunud aeg, kus riigi vahelesegamist majandusellu peeti kahjulikuks ja sellepärast lubamatuks. Viimasest majanduskriisist alates olid isegi need riigid sunnitud oma vaateid muutma, kus valitses majanduselus äärmine vabadus, kus mõtteid, et riik peaks majandus-

elu juhtimisest osa võtma, peeti enamalt otse ketserlikkudeks.

Tänapäev peab riigivõim oma korraldava käega riigi majanduselu reguleerima tema mitmekesisemates avaldustes.“

„Üheks teguriks, mis võib riigi majanduselu rahulikule arenemisele suurt kahju tuua, on majanduslikkudest huvidest tööliiskonna ja tööandja vahel tekkinud töötüli. Viimase tagajärjeks on aga väga tihti streik. Streiki ei saa aga praegusel ajajärgul kuidagi tunnistada sobivaks tüli lahendamise viisiks. Tänapäeva majanduselus, nagu juba eelpool tähendatud, ei saa minna oma rada ilma plaanita — riigi majanduselus peab valitsema kindel süsteem. Streik võib aga segi paisata igasuguse plaanikindla tegevuse. Sellepärast tuleb otsida sobivamaid töötüli lahendamise viise. Paremaks abinõuks streigi vältimiseks on riigi vahelesegamine töötüliisega oma organite kaudu.

Nii peab uus seadus looma organi, kes astuks tegevusse, kui ähvardab streik. Tema peab tegema kõik, et ära hoida streiki.“

Haigekassade tegelaste nõupidamine.

K. Lukk.

Eesti Haigekassade Liidu korraldusel peeti haigekassade tegelaste nõupidamisi 5.—6. oktoobrini Tallinnas Kristliku Noortemeeste Ühingu ruumes.

Nõupidamisist võttis osa 56 esindajat 18 haigekassast. Peale haigekassade tegelaste võtsid nõupidamisist osa sotsiaalkindlustuse direktor J. Sonin, vanem tööinspektor J. Põllupüü, osa tööinspektoreist ja mõned arstid.

Nõupidamised avas Haigekassade Liidu esimees K. Lukk, märkides, et nõupidamiste ülesandeks on arutada läbi haigekassade tegeliku töö juures üles kerkinud küsimusi ja võtta nende kohta seisukoht. Nõupidamisel, mida on korraldatud Haigekassade Liidu tegevuse algusest alates, on olnud tähtis koht haigekassade tehnilise töö väljaarendamises. Kuigi mõnel nõupidamisel oma seisukohti on kaitstud ägedalt ja temperamentselt, siiski ei tule arvata, et seda on tehtud isikliku vastolu pärast, — seda on tehtud asja enese huvides. Soovitas nõupidamisist osavõtjatele oma sõnavõttudes jääda asjalisuse piiridesse ja austada iga sõnavõtja avaldusi, nii et keegi ei tunneks end olevat isiklikult puudutatud.

Nõupidamisi asus juhutama liidu juhatusel liige V. Luksepp.

1. Haigekassade arvepidamine ja asjaajamine 1934. a. aruannete ja revideerimiste tulemuste valgustusel. Referent tööinspektor P. Volmer.

Referent teatas, et tema ühtki haigekassat nimeliselt ei puuduta ja kannab ette ainult faktid, mis selgunud revideerimisel ja haigekassade aruannete läbivaatusel. Vabariigis tegutseb 25 haigekassat, nendest 13 ühist ja

12 vabrikukassat. Kassaliikmete koguarv on ümarguselt 43.000, nendest ühistes haigekassades 34.000 liiget, ülejäänud aga vabriku haigekassades. Kõikide haigekassade kogusissetulek aastas on ümarguselt Kr. 1.500.000.

Referent võttis vaatlemisele esiteks ühised haigekassad. Märkis ära, et 5 haigekassat hoiavad oma tagavarakapitali kinnituse nõukogu määruse kohaselt likviidsetes väärtustes, kuna 8 haigekassat peavad tagavarakapitali ka muude väärtuste all, mis pole määrusega kooskõlas. Viimane nähtus on nähtavasti põhjendatud sellega, et ei taheta vähendada tagavarakapitali summasid. Kuid tagavarakapitali võib vähendada, kui jooksvad tulud ei kata kulusid. Eelarvest on läinud üle 10 haigekassat, kusjuures ülekulutusi on väga mitmel alal. Referent tõi ette üksikuid näiteid, kus eelarvest tunduvalt on mindud üle. Ülekulutused on referendi arvates osalt tingitud sellest, et haigekassad on jaanuarikuus sisse tulnud eelmise aasta arved kannud detsembrikuu kuludeks, mida oleks võinud kanda järgmise aasta kuluks. Referent peab õigeks kõik raamatud lõpetada 31. detsembril ja kõik jaanuarikuus sisse tulevad arved kanda järgmise aasta kuludeks, kuigi need käivad eelmise aasta kohta. Sellega on võimalik hoida ära eelarvest ülekulutusi.

Arstiabi-kapitali tulud ei kata kulusid.

Paistab silma, et vaesemad haigekassad kulutavad perekonnaliikmete abistamisele rohkem kui jõukad haigekassad.

Ettekantud üldisest haigekassade kulude ja tulude võrdlusest selgus, et haigekassad on 1934. aastal vaesenenud — on kulutatud rohkem kui on saadud tulusid. Haigekassade valitsemise kulud on viimastel aastatel vähenenud.

Vabriku haigekassade tegevuse ülevaates märkis referent, et ka siin on kulutatud rohkem kui on saadud tulusid, pole peetud kinni eelarvest, kuna mõnel haigekassal polegi eelarvet. Perekonnaliikmete peale on tihti rohkem kulutatud kui see seaduse järele on lubatud. Vabriku haigekassade tagavarakapitali summade hoidmine jätab soovida. Üldse on vabriku haigekassades rohkem vigu kui ühistes haigekassades.

Statistiliste andmete ettekandmisel märkis referent, et vabriku haigekassades on haiguse päevade arv protsentuaalselt 2 korda nii suur kui ühistes haigekassades. Pealeselle konstateeris ta seda, et kliiniku-kuludega kokkuhoidmine suurendab haiguspäevade arvu.

Mõnes haigekassas ei ole kindlustusmaksude arvet õigesti käsitletud ja osa kindlustusmaksude kantud üleminevate summade kaudu. Kindlustusmaksude arve peab aga peegeldama tervet haiguskindlustusmaksu läbikäiku.

Referent kandis veel ette andmeid ravikulude suuruse kohta üksikuis haigekassades, millised oma ulatuselt on väga erinevad. Mõnes haigekassa aruandes on puudusi statistika osas.

Referaadi lõppedes võttis sõna vanem tööinspektor J. Põllupüü, kes teatas, et haigekassades ettevõetud revideerimiste järele on tekkinud arvamine nagu oleks seda tehtud mingi vaenu pärast. Tõrjub säärase arvamise tagasi. Ei taheta kellelegi sihilikult peale käia, nõutakse ainult seaduse ja määruste täitmist.

Referaadile järgnesid läbirääkimised.

V. Aleksandrov, Narvast, leiab, et eelarvest võib pidada kinni ainult valitsemise kulude osas, kuna produktiivsete kulude, s. o. kassaliikmete haigusrahade, arstiabi ja perekonnaliikmete abistamise alal sellest on võimatu pidada kinni.

Haigekassa tegelasel K. L. u. s'el ei ole selge, mispärast on kinnitusekohast poolt maksamandud arvepidamise juhistes seatud üles nõue, et saldona teise aastasse üle kantud tegevuskapitali ei või kasutada haigekassa operatsioonideks. Kui omal ajal haigekassade tegelased tegevuskapitali saldona ülekandmist kaitsesid, siis tehti seda ainult selles mõttes, et neid summasis oleks võimalik kasutada järgmisel aastal operatsiooni-summana, senikaua kuni pole laekunud kulude katmiseks vajalisi summasis. Kui kulude eelarvest ei ole peetud kinni, siis on selle põhjuseks kassaliikmete arvu ja ühes sellega ka tulude tõus.

K. Lukk avaldas, et tema oli kuulanud ettekantud referaati huviga, kuid avaldas kahetsust, et referaat oli piirdunud ainult haigekassa tegevuse välise, puht-vormilise, küljega, kuna sisu oli jäetud täiesti puutumata. Oleks huvitav olnud kuulda, kuidas ja kui suurel määral on haigekassad täitnud seadustega nende pandud kassaliikmete ja nende perekonnaliikmete abistamise kohustusi. Avaldas soovi, et analoogilised ettekanded tulevikus püüaksid valgustada ka haigekassade tegevuse sisu.

K. Oebius tahab selgust, millal tuleb lõpetada haigekassa arved.

Vastab tööinspektor P. Volmer, et arved tuleb lõpetada 31. detsembriks ja kõik arved, mis esitatakse pärast seda tähtaega, tuleb lugeda järgneva aasta kuluks, kuigi arve käib eelmise aasta kohta.

Toom polemiseeris tööinspektsiooniga, leides, et viimane püüab väga mõjutada haigekassade tegevust.

Sõna sai ettekandeks statistika keskbüroo esindaja dr. Rumma, et selgitada haigusstatistika koostamist töövoime kaotusest haiguste kohta. Ettekandest selgus, et tahetakse saada andmeid töövoime kaotusest haigusjuhtude kohta, mitte visiitide kohta.

Madisson ja Lukk juhtisid tähelepanu töövoime kaotusest haigusjuhtude statistika koostamise raskustele, seda enam, et mõni arstidest ei ole nõus diagnoose avaldama.

L. Johanson ja dir. Sonin oma sõnavõttes rõhutasid statistika tarvilisust ja tähtsust ja et see töö tuleb haigekassadel teha.

Haigusstatistika koostamise juhiste väljatöötamiseks peeti vajalikes moodustada komisjon statistika keskbüroo, haigekassade liidu ja teedeministeeriumi esindajaist.

2. Haiguskindlustuse päevaküsimuste üle refereeris L. Johanson.

Ettekandest selgus, et on küll kavatsusid haiguskindlustuse ümberkorraldamine, kuid midagi kiipset ei ole veel olemas. Meie seadusandluses on praegu viidud läbi säärane kord, et antakse seaduse väljatöötamiseks põhialused, kuid uue haiguskindlustuse seaduse kohta neid pole seni veel antud. Meie arstkonnas on vaenulikkust haiguskindlustuse vastu. Idealiseeritakse Saksamaad, kus sotsiaal-kindlustust tegelikult lammutatakse, kus tööliste sotsiaalne olukord tunduvalt on halvenenud. Ei ole otstarbekohane meile tuua eeskujusid Lätist, Leedust ega Saksast. Iga rahvas arenegu oma olude ja nõuete kohaselt. Haigekassadele jäetagu kassaliikmete omavalitsus. Haigekassade tegelaste suhtumine arstidele peaks ka olema sõbralik ja heatahtlik, kuna arstkont on tähtsaim tegur haiguskindlustuse teostamises. Referent andis lühikese ülevaate tööliskonda puutuva seadusandluse ja vabariigi valitsusel sel alal olevate kavatsuste üle. Tähtsaimaks kavatsusiks sel alal on tööliskoja seadus ning põllutöölise ja kalurite õnnetuskindlustuse seadus. Tehakse eeltöid vanaduskindlustuse seaduse maksmapanekuks.

Referent ei ole rahul osa haigekassade tegelastega, kes on loiid üldiste asjade vastu. Haigekassade tegelasil lasuvad peale nende otsekohese töö veel teised ülesanded. Ei levitata liidu kirjastust ega tehta „Töö ja Tervise“ kaastööd. Manitseb ka muutunud olukorras mitte jääda passiivseks. Tuleb alati ühiselt avaldada oma seisukohti, siis neid ka arvestatakse.

3. Märkmeid haigekassade tööalalt. Referent dr. J. Rosenthal.

Referent oma sõnavõtu alul märkis, et ta puudutab peaaegjaliselt vana, kuid alati uut, küsimust, nimelt arstimisvahendite küsimust. Arstimisvahendeid on sääraseid, mida ei saa jätta tarvitamata, kuid on ka sääraseid, mille mõju on küsitav. Nii näiteks on rougete vastu

kaitsepookimise läbi meil rõugehaigus kadunud. Diffeeria seerum on ravim, mille mõju on kindel ja mida ei saa jätta tarvitamata. Ussjatku põletiku puhul tuleb aidata operatsiooni kaudu. Süüfilise ravimisel on neosalvaasaan ravim, millela ei saa läbi. Kuid tiisikuse vastu ei ole rohtu. Võidelda tiisikuse tekitaja, Kochi batsilli, vastu elavas organismis on võimatu. Tiisikuse puhul tuleb inimkeha vastupanujõudu tõsta, andes toidule lisaks kalamaksaõli ja mõnd rauapreparaati. Roosihaiguse vastu ei ole rohtu. Selle haiguse puhul tuleb kasutada sümptomaatilist ravi. Sarlaki pisikut ka ei tunta. Suurem hulk haigusi on veel täiesti selgitamata ja nende vastu ei ole otsekohest rohtu. Neil juhtudel tuleb arstil võidelda haigusnähtede vastu ja arstile jääb vabaks teha korraldusi oma äranägemise järele. Arstil tuleb aga arvestada haige majanduslike võimalusi, mis tihti takistavad seda tegemast, mida arst peab õigeks. Ambulatoorsete haigete juures, kus kaebused on väga üldist laadi, tuleb arstil jõuda selgusele, kas patsient on üldse haige. Kui see on selge, alles siis võib arst teha oma korralduse. On palju haigusi, kus arstimist üldse tarvis ei ole. Haige paraneb loomulikku rada arstimiteta.

Haigekassa haigeid ravides tuleb eriti pida silmas, et korraldataks seda, mis on möödapääsmata vajaline. Tuleb ju siin ette juhtumeid, kus rohi jäetakse apteegist ära toomata või jäetakse jälle tarvitamata. Üleliigse arstimate tarvitamise vältimiseks on selgitustöö tarviline. Tuleb teha selgeks, et rohi alati ei aita. Niisama tähtsad kui rohi on haigete ravimisel puhtus, toitlus ja kliimaatilised olud.

Ettekandele järgnesid läbirääkimised, mille puhul avaldati, et arstid on arstimate väljakirjutamise alal märksa tagasihoidlikumad kui mõni aasta tagasi.

Haigekassade ülesandeid haiguste vastu võitlemise alal. Referent dr. M. Püümann.

Referent konstateris, et seni on meil ainult haigeid ravitud. Kuid nüüd tuleb ka hakata mõtlema haiguste ärahoidmisele. Referent kandis ette statistilisi andmeid tiisikushaigusse surevuses eri maades, millest selgus, et surevus tiisikusse Eestis on tunduvalt suurem kui

mõneski teises riigis. Tiisikushaigete arv ei vähene enne, kui korteriolud paranevad. Tuleb kaotada köök-toad ja keldrikorterid. Eeskujulik perekonnakorter peab sisaldama kolm tuba, köögi ja vannitoa. Meie oludes võiks leppida kahe toa ja köögi, kuid viimases peaks olema vannitamise võimalus. Tihti ei vasta ka meie tööruumid minimaalseilegi tervehoiunõudele. Tööruum peaks olema vähimalt 3 meetrit kõrge ja iga töötaja kohta olgu 2 ruutmeetrit põrandapinda ning 10—20 kantmeetrit õhuruumi. Ventilatsioon peab olema säärane, et õhku uuendatakse 3—4 korda tunnis. Õhu soojus, vastavalt tööalale, peab olema 10—25° C järele. Valgustus olgu korralik, kunstliku valgustuse juures vähemalt 35 küünalt.

Haigekassad peaksid oma ülesandeks võtma korterite ja tööruumide otstarbekohasemaks muutmise nõude ja seda katsuma kohtadel ellu viia.

Ka emade- ja lastekaitse alal tuleb haigekassadel ütelda oma sõna. Et meil ka sel alal kõik ei ole korras, näitab seegi, et meil Eestis on imikute surevus 100 imiku kohta 10, kuid Helveetsias ainult 5.

Haigekassad peaksid soodustama oma arstibimäärustega suuremalikmelisi perekondi.

Sanatooriume haigekassadel asutada ei maksa. See jäägu riigi ja ühiskonna ülesandeks.

Tuleb nõuda kõikide kaitseabinõude tarvitusele võtmist töökohtades. Kaitseabinõude tarvilisuse kohta tõi referent ette, et 1934. a. oli rehepeksmise juures umbes 30 õnnetusjuhtumit, kuid käesoleval aastal on registreeritud ainult paar juhtumit, tänu käesoleval aastal tarvitusele võetud kaitseabinõudele.

Tööliste tööriided olgu otstarbekohased, joogiveenõu olgu säärane, et see võimaldaks joomist ilma peekrita, ja klosetid olgu puhtad.

Kõige eeltoodu läbiviimiseks peab referent vajaliseks laialdast selgitustööd ka kassaliikmete seas.

Referaatidele järgnesid läbirääkimised.

5. Läbirääkimisel puudutati mõningaid haigekassadesse puutuvaid küsimusi.

Nõupidamised lõppesid 6. oktoobril kell 1 päeval nõupidamiste juhataja V. Luksepa lõppsõnaga.

Uus sotsiaalkindlustuse seadus P.-Ameerika Ühendriikides.

Aug. Gustavson.

P.-A. Ühendriigid olid sotsiaalkindlustuse alal peaaegu viimase ajani mahaäännumaid maid maailmas.

Kuid sügavast ja kestvast majanduskriisist sõltuv lajade hulkade viletsus sundis ameerika seltskonda ja valitsusringkondi selles asjas muutma oma seisukohti.

Kohalikud osariigid olid sunnitud üksteise järele viima ellu mitmesuguste riskide vastu kindlustamise süsteeme, mis põhjenevad peamiselt vabatahtlikul või mitte-kontributiivsel põhimõttel. Üleriiklik, föderaalne, kindlustussüsteem aga puudus seni.

Umbes aasta tagasi määras president

Roosevelt erikomisjoni küsimuse kaalumiseks ja selle komisjoni ettepanekul president otsustas juba läinud aastal panna maksma mitmekülgse ja hõlmava kindlustussüsteemi.

Seaduse väljatöötamine ja arutelemine parlamendis tarvitas aga pisut rohkem aega, mispärast president võis sellele anda oma kinnitava allkirja alles 14. augustil 1935. aastal. Selle seaduse („Social Security Act“) maksmapanekut president nimetas ise „tähtsaimaks sammuks“ tema ametajal.

Nimetatud seadusega asutatakse uus sotsiaalkindlustuse amet (Social Security Board), pannakse maksma föderaalne (üle-ühendriigiline) sunduslik vanaduskindlustus, võimaldatakse toetusi osariikidele: töötute kindlustamiseks, pensionide maksmiseks mitte-kontributiivsete süsteemide alusel, hoolekande ja rahvatervishoiu kulude katteks. Vaatleme selle seaduse peajooni pisut lähemalt.

Sotsiaalkindlustuse amet.

Juhtiva koosseisu uues sotsiaalkindlustuse ametis moodustab 3-liikmeline kolleegium — esimees ja kaks liiget — kes määratakse ametisse presidendi poolt senati nõusolekul 6 aastaks.

Sotsiaalkindlustuse amet on täiesti iseseisev administratiivne ühik, mis ei allu ühelegi ministeeriumile, vaid vahenditult presidendile. Seadus määrab ametile õige laiu ja mitmekülgseid ülesandeid. Kõigepealt ta juhhib otseselt föderaalset vanaduskindlustuse administratsiooni, kuigi kõik rahalised operatsioonid kindlustamise alal teostab riigikassa. Amet otsustab ka toetuste andmised osariikidele, uurib sotsiaalkindlustuse probleeme ja esitab ettepanekuid paremate tulemuste saavutamiseks, kindlustamise laiendamiseks jne.

Föderaalne vanaduskindlustus.

Uus vanaduskindlustuse seadus hõlmab kõiki palgateenijaid, kes teenivad ühendriikides (Aljaska ja Havaii ühes arvatud) või ühendriikide laevadel, järgmiste eranditega: põllutöölised, majateenijad, juhuslikud töölised, valitsuse ja omavalitsuste teenijad ja isikud, kes teenivad mitte-ärilistes, usulistest,

heategevates, teaduslikes ja hariduslikes asutustes.

1930. a. rahvaloenduse andmeil arvestatakse kindlustamisele kuuluvate isikute arvu 25.804.000-le.

Pensionioõigus algab 65. eluaastaga, pensioni suurus oleneb teenitud palgast, kusjuures suurim pension ei või olla üle 85 dollari ja vähim alla 10 dollari kuus. Kui pensionioõiguslik isik töötab palgalisel kohal, siis talle selle aja eest pensioni ei makseta. Sureb kindlustatud isik enne 65. eluaastat või pensionioõiguslik pärast 65. aastat, siis maksetakse pärijale teatud summa, mille suurus oleneb samuti lahkunu teenitud kogupalgast (ja saadud pensionist pensionäri surma puhul). Pensionide maksmiseks avatakse ühendriikide riigikassas „Vanaduse reservarve“, kuhu riigi tuludest määratakse iga aasta tarviline summa.

Kindlustamise kulude katteks võetakse riigikassa kasuks aga erimaksu nii tööliselt kui ka tööandjalt võrdses suuruses. See maks tõuseb 1%—3%-ni töölise palgast aastas kummaltki (1% võetakse 1937.—1939. a.; 1½% — 1940.—1942. a.; 2% — 1943.—1945. a.; 2½% — 1946.—1948. a. ja 3% — 1949. ja edaspidi). Palgaosa üle 3000 dollari aastas ei arvestata pensioni maksmisel ega ka kindlustusmaksu võtmisel.

Toetused osariikidele.

Nagu ülal mainitud, näeb see seadus ette ka toetuste määramise osariikidele rahva heaolu tõstmiseks. Siin võib eeskätt märkida toetuste andmist osariikidele pensionide maksmiseks mitte-kontributiivsete süsteemide alusel. Kuigi nüüd viiakse ellu föderaalne vanaduskindlustus, on keskvalitsus seisukohal, et osariikide mitte-kontributiivsed süsteemid peavad püsima edasi, sest föderaalne süsteem ei hõlma kõiki palgateenijaid ja teatud olukordadel võib föderaalne pension osutada liiga väikeseks. Nii määrab seadus 1936. aastal osariikidele toetusi pensionide maksmiseks:

Vanaduse pensionideks	49.750.000	doll.
Emade	24.750.000	„
Pimedate	3.000.000	„

Järgnevail aastail on ette näha veel suuremad toetused osariikidele, kuna sotsiaalkindlustus üha areneb.

Õige suuri abirahasid määrab seadus osariikidele ka rahva üldtervishoiu alal. Nii emade ja laste tervishoiu alal 3.800.000 doll. aastas, siis invaliidsete laste ravimiseks 2.850.000 doll.

aastas, koduta laste eest hoolitsemiseks 1.500.000 dollarit aastas, vigastunud täiskasvanutele vastavate ametite õpetamiseks ligi 2 miljonit dollarit ja 8 miljonit aastas haiguste vastu võitlemiseks, haiglata asutamiseks jne.

Need summad jagatakse osariikide vahel sotsiaalkindlustuse ameti poolt.

Maatöölise haiguskindlustus.

Al. Aben.

Eelmises „Töö ja Tervise“ numbris tõime ülevaate maatöölise sunduslikust kindlustusest.

Allpool käsitelme maksivad v a b a t a h t l i k k e haiguskindlustuse korraldusi maatöölisele.

Daani algas sotsiaalsete haiguskindlustuse asutuste asutamist ergutatult saksa sündmustest sotsiaalpoliitikas, mis aga vastuoksa Saksamaale ehitati vabatahtlikkuse põhimõttele. Töölised astusid oma valitsevaise asutusse, aga seda tegid ka arvukad ametnikud, põllupidajad ja käsitöölised. Haigekassade seadus 1892. aastast, samuti ka 1927. a. seadus jäid vabatahtliku põhimõtte alusele. Daani süsteemi ulatus nähtub sellest, et ümarguselt 65% rahvastikust on kindlustatud haiguste vastu. Tööstustöölise ja teiste kutseharude hulgas on kindlustatud umbes 80% üldarvust, põllumajanduses umbes 70%. Riik toetab vabatahtlikke haigekassasid.

Rootsi maatöölise haiguskindlustus rajati 1910. aastal väga sarnaselt Daani süsteemile, kuid on vähem levinud. Vabatahtlikult kindlustatuist on tööstustöölisi umbes 41%, majateenijaid 20% ja põllupidajaid ning põllutöölisi umbes 11%.

Vabatahtlike haiguskindlustuste süsteemide hulgas jääb veel nimetada Šveitsi, kus kindlustust soodustatakse riigi poolt. Šveitsis 13. juuni 1911. a. seadus volitab omavalitsusi sundusliku kindlustuse sisseseadmiseks, mida ka on kasutatud enamikus kantoneis aastate jooksul. Üksikute Šveitsi kantonite haiguste sundkindlustus vastab üldiselt rahvakindlustamisele, hoolimata kindlustusosaliste töösuhetest ja kutsetegevusest.

Lõpuks olgu veel mainitud Itaaliat. Seal endistes Austria ja Ungari provintssides võivad olla põllutöölised endiste korralduste põhjal ainult vabatahtlikult haigekassade liikmed. Sellega on põllumajanduslik haiguskindlustus levinud vähe. Selle elustamiseks ja teatud määral kavatsesid sundusliku haiguskindlustuse elluviimise ettevalmistamiseks asutati kuningliku määrusega 23. okt. 1930. aastal üleriiklik maatöölise haigekassade liit. Selle ülesandeks on asutada maahaigekassasid ja tömmata põllumajanduse töölisi haiguskindlustusse. 1930. a. lõpuks oli õnnestunud kindlustada 86.000 maatöölist.

Lõpuks olgu tähendatud, et on veel mõned vähemnimetatamisväärset riigid, kus ühel või teisel teel on korraldatud põllutöölise haiguste vastu kindlustamine. Mõnedes maades on jällegi ettevalmistusel kindlustuse laiendamine maatöölisele.

Ülaltoodud ülevaatest näeme, et leidub tähelepanev arv riike, kus on teostatud haiguskindlustus ka maatöölisele. See näitab haiguskindlustuse mõtte levikut maarahva hulgas.

Rahvusvahelise tööorganisatsiooni 10. konverentsil 1927. a. võeti vastu ühes kaubanduse-, tööstuse- ja majateenijate haiguskindlustuse konventsiooniga ka konventsioon, et põllumajanduses tuleb viia ellu sunduslik haiguste vastu kindlustamine. Konventsiooni alla ei kuulu ajutised ja juhuslikud töölised, kodutöölised, töölised, kes ei saa rahalist tasu, ja ettevõtja perekonnaliikmed ning isikud, kes on alla või üle teatud vanadusmäära. Peetakse tarviliseks vaba arstiabi ja tasuta arstmeid, kuid riikidele on jäetud võimalus jätta osa ravimisekulude kandmine töölisele endile. Kindlustusmaks koosneb ettevõtjate ja töölise maksudest, kusjuures ka riik võib võtta osa kulude kandmisest. Põllutöölise kui ka tööstustöölise haiguskindlustuste konventsioonid on meil ratifitseerimata.

Eesti maatöölised on haiguse vastu täiesti kindlustamata.

Riigimõisate põhimääruse alusel antud määrusega alates 1. juulist 1934. a. peab võimaldatama väikesele rühmale riigimõisate aasta- ja kuutöölisele osalist arsti- ja sünnitusabi ning abiraha haiguste puhul. Korraldus on alles uus ja tegelikus elus töölisel kasutamata. Pealegi püüdis riigimõisad juba määruse maksamahakkamise esimesel aastal vabaneda kohustustest. Näiteks Kehtna riigimõisas jäeti tagajärjeta töölise palve arstiabi võimaldamiseks. Loodame, et selles olud paranevad.

Metsatööd kuulusid haigekassa alla kinnitusköökogu 1. osakonna seletusega 1932. aastast maksva tööstusl. töö seaduse § 257 põhjal. Kuid 1934. a. detsembris kinnitusköökogu üldkoosolek otsustas seletada, et metsaraiumise tööd ei kuulu haigekassa alla.

Meie maaolud jätavad üldiselt arstiabi kättesaadavuse seisukohalt palju soovida. Eriti on aga haigused kurnavaiks ja majan-

duslikult ning tervislikult laostavaiks nähtu-
siks maa kehvemale rahvale — põllutöölisile,
väikekohapidajatele ja kehvadele kalureile,
kelle majanduslik olukord on nii-kui-nii rõ-
huv. Maatöölise palgad on madalad, mada-
laimaid koguni Euroopas, korteriolud halvad,
väikemaapidajate sissetulekud tööst ja tee-
nistusest väikesed. Perekonnaised ja ema-
de igapäevase leiva muretsemine ja laste
koolitamine nõuab majapidamises pingutavat
kokkuhoidu. Tõsisemate haiguste puhul ol-
laks maa töölisperekondades harilikult otse
väljapääsmatus olukorras.

Seepärast on meil hädavajaline panna

Töölise omaabi korraldamisest.

Spectator.

Meil on vähe töölisorganisatsioone, mis on
ehitatud omaabi korralduse alusel. Nad on
kas veel algatmes või piirduvad ainult mõne
abiandmise viisiga. Säärased organisatsioone,
kus teostatakse ka oma liikmete kindlusta-
mist, on õige vähe. Seda takistab eeskätt
kartus, et organisatsioonide liikmed ei suuda
maks kõrgemat liikmemaksu. Paremini sel
alal organiseeritud on praegu trükitöölised.
Toome ülevalte suurima trükitöölise organi-
satsiooni, Tallinna Trükitöölise Ühingu, te-
gevusest.

Tallinna Trükitöölise Ühingu liikmete
arv oli järgmine:

1926. a.	oli	420	liiget
1927. „	„	425	„
1928. „	„	470	„
1929. „	„	316	„
1930. „	„	138	„
1931. „	„	126	„
1932. „	„	120	„
1933. „	„	90	„
1934. „	„	167	„
1935. „	„	okt. 252	„

Sellest ülevalt näeme, et liikmete arv
tõusis kuni 1928. a. See oli kriisieelne ja
streigi aeg, kus trükitöölised asusid oma kol-
lektiivlepingute kaitsele ja palga juurenõud-
misele. Majanduskriisi süvenemisel hakkasid
ettevõtjad ihkama vabu käsi ja otsisid abi-
nõusid, kuidas vihatud kollektiivlepingust
saada lahti. Töötute arv oli kasvamas, mis
kergendas neile ka organisatsiooni desorgani-
seerida. Selle vastu tuli trükitöölisel asuda
kaitsele, ja puhkes ülemaaline streik. Streik
nurjus ja otsekohe selle järel (1929. a.) alg-
gav majanduskriisi ülemaailmlises ulatuses
süvenemine aitas kaasa trükitöölise organi-
satsiooni langusele. Töötute arv oli 1929. a.
juba 164, s. o. 50% liikmete arvust oli töötä
ja organisatsiooni toetada. Nii kestis see
järkjärgulise languse tähe all kuni 1934. a.
Ettevõtjad võisid vabalt määrata palku, kol-
lektiivlepinguid ei olnud. See kõik sundis
trükitöölisi uuesti elustuma. Töökodades
töötajad nägid, et organisatsioonita ei ole pa-
ranemist, ja ühingus algas uuesti liikmete

maksma ka maatöölise haiguste vastu kind-
lustamine. Elkõige tuleb asuda selle mõtte
selgitamisele ja ettevalmistustöödele. Ka
Üleriikliku Maatööraha Ühisuse viimane
kongress 1933. aasta kevadel otsustas nõuda
haiguskindlustuse laiendamist maatöölisele.

Viimastel aegadel kõneldakse palju maa-
elu mugavamaks tegemisest ja kultuurilise-
maks muutmisest ning maarahva maale võit-
misest. Esimene tõsine samm selleks on
lailise maa töötava kehva rahva kehalise
tervise säilitamine ja selleks kaitsevõimaluste
loomine. Selles on täita suur ülesanne maa-
haiguskindlustuse korraldusel.

tõus. See kestab veel praegugi, ja on kind-
del, et selle tõusuga kaasas tuleb trükitöölil-
sil seista uute võitluste ees palga- ja kol-
lektiivlepingu läbisurumiseks endisele alu-
sele.

Kuidas avaldas sellane liikmete arvu kõi-
kumine mõju ühingu liikmete kindlustus-
tegevusele? Suurem liikmete arv tagab ka
liikmemaksust suurema tulu, see omakor-
da aitab teostada abistamist. Hoolimata krii-
sijast ühing ei piiranud abistamist.

Tulu oli liikmemaksudest:

1926. a.	—	1.073,869	marka
1927. „	—	1.197,730	„
1928. „	—	9.290,53	krooni
1929. „	—	4.744,20	„
1930. „	—	3.961,81	„
1931. „	—	3.377,01	„
1932. „	—	2.967,86	„
1933. „	—	2.844,11	„
1934. „	—	3.291,87	„
1935. „	juunis	1.988,81	„

Abiandmine sealjuures oli:

Aasta	Töötule	Invaliididele	Matuse puhul	Reisi puhul
	Mrk.	Mrk.	Mrk.	Mrk.
1926	399.650	20.876	35.952	14.320
1927	237.200	142.018	111.060	32.834
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1928	6.395.25	1139.31	857.15	387.98
1929	5.232.50	2001.75	195.22	148.90
1930	1469.—	1699.05	97.91	10.35
1931	1614.—	1402.80	202.55	10.30
1932	666.—	1279.95	66.48	114.15
1933	717.—	1230.60	119.27	—
1934	1376.50	819.—	55.—	9.05

Kokku olid 9 aasta tulud siiski suuremad
kui see toetuseks läks välja, ja nii võidi
kriisi aeg, 1928. a. — 1933. a., siiski elada
üle, ilma et kassad kuidagi oleksid lõpetan-
ud oma tegevust.

Lõviosa läks muidugi töötute toetu-
seks. Ühing annab 52 nädala liikmemak-

su maksjaile toetust tööstuse puhul 10 nädalat. Rohkem maksjad saavad ka rohkem toetust. Seepärast 1928. a., kus oli kõige rohkem töötuid, oli ka töötute abistamiseks maksetud rekordne summa — Kr. 6.395,25. Olgu siinjuures märgitud, et streigi puhul abistati sootuks teisest fondist (streigifondist). 1934. a. töötute toetamine on juba jõudnud normaalsesse olukorda ja näitab seisuga Kr. 1.376,50.

Invaliidsuse fondist abistamine on sündinud suuremate võnkumisteta, ja kui 1929. a. näitab rekordseisu (2.001,75), siis oli see tingitud mõne streigi puhul vallandatud vanema tööliste abistamisest.

Kriis ja 1928. a. streik on avaldanud survet matuse- ja reisikassale, mida näeme vasta-

vast statistikast. Nii mõnedki liikmed läksid surma moraalsest vapustusest (enesetapmine jne.), mis suurendas matuseabi summasid. Ka väljarändamine võttis 1928. a. hoogu.

Neid arve analüüsidest oli selle artikli kirjutajal tahe juhtida tähelepanu sellele vääramatule tõele, et töölised alles siis suudavad end kaitsta tekkivate majanduslike surutuste ajal, kui nad on ehitanud küllalt kindla organisatsiooni. See ühing, kes on ehitanud end madalaile liikmemaksudele, ei või midagi liikmeile pakkuda. Suurte lagunemiste ajal võib kõik tehtud töö muutuda tühiaks.

Ja et see on tarviline, seda tõendavad ülaltoodud arvud, kus omal jõul on suudetud abistada hättasattunuid.

Jaapani elustandard ja võistlusvõime.

J. Mihkelson.

Jaapani maailmaturgude ennenägematu kiire vallutamine on ajanud paanikasse terve tsiviliseeritud maailma. Määratute kauguste tagant ekspordib Jaapan ikka enam ja enam Euroopa turgudele. Ameerika ja Aasia ekspordivad ise rohkem Jaapanisse kui viimane neisse maadesse. Euroopas kannatavad Jaapani majandusliku ekspansiooni tõttu peamiselt Inglismaa, Prantsusmaa, Holland ja Itaalia, viimasel ajal isegi Saksamaa ja Skandinaavia riigid. Kõikjal räägitakse kollasest hädaohust ja püütakse lahendada seda mõistatust, mis küll võiks olla Jaapani määratu ekspordi kasvu põhjuseks. Euroopa maadest kannatavad Jaapani võistluse all kõigepealt tööstusmaad, kus töötute arv on kõigest valitsuste sellekohastest pingutustest hoolimata väga suur. Loomulik, et ka Euroopa ametiühingud on Jaapani probleemist huvitatud suurimal määral. Rahvusvaheline tööorganisatsioon saatis eelmisel aastal välja Jaapani olude uurimiseks erilise asjatundja Ferdinand Maurette'i, kes uuris pikema aja jooksul Jaapani sealset tööliste olukorda, kasutades selle juures valitsuse, tööandjate, tööliste endi ja ka Jaapani tuntud ametiühinglaste andmeid. Seni on peetud Jaapani võistlusvõime põhjuseks peamiselt madalaid palku. See on ka õige, kuid F. Maurette'i uurimised näitavad, et Jaapani tööliste madalad palgad pole ainukesed tegurid Jaapani võistlusvõime kindlustamiseks. Jaapani kapitali äärmine kontsentratsioon mõnekümne perekonna kätte ja valitsusega koostöö on üheks mõjuvaimaks põhjuseks. Madalad palgad on mitmeski riigis, kuid see ei ole suutnud neid majanduslikult teha võimsaks. Maurette uuris läbi 22 käitist 16 eritööstusalal 11.000 töölisega. See on küll väike arv Jaapani 75.000 vabrikust ja 1.660.000 töölisest, kes käivad vabrikute seaduste alla, kuna Jaapanis 5.291.000 õppinud töölisest 3.175.000, s. o. 60%, töötab alla 5 töölisega ettevõtteis. See määratu arv pissettevõtteid püüab püsida elujõulisena madala-

te palkade ja tööaja pikendamise abil, kuid pissettevõtteil on võrdlemisi tähtsusetu osa üldises ekspordis. Puuvillasaaduste ekspord moodustas 1933. a. tervelt ühe viiendiku üldisest ekspordi väärtusest. 1934. a. hinnati puuvillasaaduste ekspordit 323 miljonile jeenile ja sellest arvust ekspordisid väikeettevõtet kõigest ühe miljoni jeeni eest. Järelikult pole väikeettevõtte madalad palgad ainukeseks teguriks, kuid nende mõjul on ka suurkäitiste palgad madalamal tasemel kui see on teistes tööstusriikides. Tööliste madalate palkade põhjuseks on ka suur naistöliste arv, kes saavad igal alal meestöölistest tunduvalt madalamat palka. 926.000 töölisest olid 756.000 naised, või õigemini noored tüdrukud. Jaapani suurtööstus on ratsionaliseeritud äärmuseni ega jää selles suhtes Ameerika moodsaist käitistest põrmugi järele ning ületab Inglismaa Lancashire'i tekstiiltööstuse taseme. Äärmusse viidud ratsionaliseerimise ja tehniliste uuenduste tõttu on kasvanud tunduvalt üldine produktioon ja produktioon ühe tööliste kohta. Näiteks 1922. a. — 1932. a. lühenes kuduja tööaeg 11 tunnilt 8½ tunnini, kuid produktioon suurenes 100 jardides 18—50-ni. Puuvillaketrajal lühenes tööaeg samuti 11—8½ tunnini päevas, kuid produktioon suurenes 12—22 pallini (1 pall — 226 kg 996 gr). Tokios töötas varemalt üks noor tüdruk 8 kudumisteljel, nüüd 30—40 mehaanilisel automaatteljel. Kudumissaalides on ratsionaliseerimise viidud äärmuseni, kus vaevalt võib leida veel töölisi.

Tehnika edust annab tunnistust järgmine tabel:

	Ühproduktioonisoon	tööliste arv	tööstuses tarvitatav hobusejõud	produkt. 1 tööliste kohta
1919. a.	100	100	100	100
1927. a.	158,1	117,6	246	134
1931. a.	169,6	103,0	310,8	164,6

Sellest tabelist nähtub, et tööliste arv suurenes 1931. aastaks kõigest 3%, kuid üldproduktioon suurenes 70% ja produktioon ühe töölise kohta 65%.

Tööliste palgad on väga mitmesugused. Suurtes tekstiilvabrikutes maksetakse mees-töölistele keskmiselt päevas 1,5 jeeni, nais-töölistele aga 0,80 jeeni (1 jeen on umbes 1,2 krooni). Hõõglambivabrikuis töötavad peamiselt naised — 80%. Keskmise mees-tööliste palk hõõglambivabrikuis oli 2,40 jeeni päevas, naistel aga 0,60 jeeni. Jaapani hõõglampide eksport kasvas 1923.—1932. a. 13 milj. lambilt 273 miljoni lambini, s. o. enam kui 20 kordseks, samal ajal, kui lampide hind langes 66%. Selle aja jooksul pole hõõglampide-tööstuses olnud palgaalandamist. Üldiselt on aga tööliste palgad väga vahelduvad vanaduse, töövoime, ülesannete ja teenistuse-aastate järgi. Kõrgeim kvalifitseeritud töö-lise palk oli 150 jeeni kuus ja madalaim teenistus päevas 35 šveitsi santiimi päevas (s. o. umbes 42 senti). Peale rahapalga maksetakse veel naturaalpalk odavate korterite näol, noortele töölistele, 15—20 aastani, on ühised magamissaalid. Varematal aegadel olid sellased magamissaalid äärmiselt halvas olukor-ras ja on osalt nüüdki, kuid suurtes moodsates kaitistes on olukord parem. Toiduaineid antakse odavama hinnaga. Maurette'i tõendusel saavad töölised suurkätistes 3 rahuldavat toitu päevas 28 šveitsi santiimi eest, s. o. 20 jaapani jeeni. Ketrusvabrikute töölised elavad enamasti odavais vabrikute kortereis. Pooled külstatud magamissaalid olid korrali-kult ja tarbekohaselt seatud sisse, hügieenilised ja jaapanlannade poolt maitsekalt kaunis-tatud. Peale korteri saavad töölised prii sauna, arsti ja arstimid. Noortöölistele kor-raldatakse pärast tööd üldist haridust, kutse-ostkust, tüdrukuile majapidamisõpetust. Peale selle on seatud sisse lugemis- ja mängusaa-lid, aiad ja spordiplatsid. Siin peab märki-ma, et sellaseis oludes ei ela kõik töölised, vaid peamiselt uemate suurkätiste töölised. Direktorite seletuste järgi olevat naturaaltasud 50% meestööliste ja isegi 100% naistöö-liste palgast, mis käesoleval juhul võib vas-tata ka toele, kui võtta arvesse Jaapani töö-liste äärmisi madalaid palku ka neis külasta-tud parimais Jaapani vabrikuis. Tööliste

olemasolu kergendab kaks asjaolu ja need on jaapanlase vähene tarvitus ja madalad elu-tarvete hinnad. Riis maksab, kõigist valitsus-e pingutusist hoolimata, $\frac{2}{3}$ sellest, mis mõni aasta tagasi, kui jeen oli alles kulla-alusel. Samuti on kalad ja igasugune „roheline“ kraam odav. Tarvitajaskonna vaesuse tõttu on ka hinnad üldiselt madalad. $\frac{1}{2}$ tosinat lühikesi sukki maksab 1,2 jeeni ja restoraan-vagunis täis ning hea lõuna maksab 50 santiimi, s. o. 60 senti. Elukallidus on tõusnud 1932.—1933. a. detsembrini 2,3%, reaalpalgad tõusid 5,1%. Jaapani ametiühingute juhtide kinnituse järgi ei olevat Jaapanis sotsiaalset dumpingut, vaid ekspordi võimas kasv põh-jenevat ikkagi tarbekohase tsentralisatsiooni, äärmise ratsionaliseerimise ja tööliste tööviljakuse määratud tõusul. Seepärast on Jaapani ametiühingud kõikjal nõudmas pal-kade kõrgendust, kuid kuigi nende nõuded teostuksid 100% ulatuses, jääb Jaapani töö-tava rahva tase Maurette'i veendumisel oma tarvituste, ajalooliste, kliimatiliste, demok-raatiliste ja sotsiaalpatiarhaalsete olude tõttu veel kaugele taha Ameerika ja Euroopa kul-tuurriikide tööliiskonna elutasemest. Rah-vastiku pöörane juurekasv ja maarahva ning tehastes töötavate talupoegade vaesus takis-tab palkade tõstmist. Tööstuslik proletariaat ei saa areneda välja, sest tööliskond verva-takse vahelduvalt maarahvast ja mõnikord saadetakse tehastest jällegi maale tagasi.

Ametiühingute juhtide arvates paraneks olukord, kui võimaldataks jaapanlastele ala-tine emigratsioon teistesse maadesse. Tea-tavasti on peaaegu kõikjal jaapanlaste sisse-rändamine viimasel ajal keeldud, isegi Lõuna-Ameerikasse, millepärast sealised tööandjad on seadusandlusele väga vihased. Iga sõja-käik aga Jaapani kaupade vastu Ameerikas ja Euroopas takistab elustandardi tõusu Jaapanis, hoiab selle samal tasemel ja lähemas tulevikus võib veelgi suruda alla. Seepärast nõuavad Jaapani ametiühingud kontrolli eks-porttööstuse üle, minimaalpalkade seaduse maksmapanekut eksporttööstuse kohta, sur-mava konkurentsi kaotamist väiketööstuslike ettevõtete vahel ja naiste ning alaealiste öötöökeelu koventsiooni ratifitseerimist, töö-aja lühendamist ja puhkuse korraldamist.

Korporatiivse Itaalia tööolud.

Dr. A. F. Magri.

Praegune Itaalia püüab näidata väl-jaspool, nagu oleks fashism tõstnud tööliste jõukust, mida suudeti ainult tä-nu korporatiivsele korrale. Kahjuks ei ole seda võimalik andmetega tõendada. Fashistlik Itaalia ei avalda neid numb-reid statistikas, mis võiksid kuidagi hei-ta pilku endise Itaalia ja praeguse Itaalia palga- ja töötingimustesse. Seepä-

rast peab võtma võrdluse aluseks ainult üksikud faktid ja numbrid.

Viimase loetelu järgi (1931. a.) töö-tas Itaalia põllumajanduses üle 23 mil-joni inimese, s. o. iga 100 peale 55 ini-mest. Lõuna-Milaano maakonna kohta on ilmunud mõningad statistilised and-med. Nii võib neist arvudest lugeda, et 1921. aastal (1922. a. võtsid fashistid

võimu Itaalias enda kätte) oli töölise kindlaks palgaks 4.800 liiri aastas (umbes 1440 krooni), kusjuures juhuslik tööline sai 2,4 liiri (80 s.) ja naistöoline 1 liiri (30 s.) tunnis. 1932. a. olid palgad vastavalt 2.940, 1.35 ja 0.65. Nagu näeme, on palk langenud ligi 40%.

Raskeim ja halvim töö on põllunduses riisikasvatamine. Riis kasvab veesises maas ja naised, kes tegelevad selle tööga, peavad palja jalu viibima põlvili mudas ja vees. Ja nii viibitakse seal 30—40 päeva kestes iga päev 8 tundi, nõelatuna moskiitodest, veeussidest jne. Üle 200.000 naise on selle tööga tegevuses ja nende palk oli 1926. aastal päevas 21.80 liiri (6 kr. 54 senti), 1933. a. aga langes palk 10,5 liirini (Kr. 3.15). Palkade langus oli tingitud riisi hinna langusest ja kui 1932. a. riis uuesti tõusis hinnas, jäid palgad siiski muutmata. Seda tehti käsuga, pidades silmas riisikasvatajate tarvilist tulu. See selgitab nii mõndki tööliste ja tööandjate „ühiguslusest“ Itaalias.

Palkade alandamisega 40% võrra on töölise elutingimused halvenenud.

1933. a. juunis reguleeriti palku alla poole klaasitööstuses 30—40%, puuvillatööstuses — 40%, villatööstuses — 27%, siiditööstuses — 38%, masinatööstuses — 23%, ehitustööstuses — 30%, kaevandustes ja teistes tööstustes 16%—40%-ni.

Mõnikord praegune Itaalia diktaator Mussolini seletas pärast palkade alandamist, et palku enam ei alandata (1928. a. augustis ja 1931. a. oktoobris). Teisel korral (detsembris 1930) ta seletas, et talupoja palk ei tohi langeda alla 8 liiri päevas (2,4 kr.). Kuid 1933. a. jaanuarikuus ilmunud ametlikus korpo-

ratsioonide häälekandjas (Sindicato e Corporazione) võime lugeda järgmist: Lõuna-Itaalias oli 1932. a. novembris meeste palgaks 0,7 liiri (21 senti) ja 0,35 liiri (10 s.) naisele tunnis, töötades sealjuures 9 tundi päevas. Mussolini kutsub siiski selle vaese rahva asutama perekondi ja soetama lapsi!

Võiks veelgi tuua näiteid palkade kohta mitmesugustes tööstustes ja maakondades. Lepingu järgi naistöolistega on siiditööstuse naiste palk määratud kindlaks 3—6 liirini päevas.

S. Giorgio & Co masinaehituse vabrikus said töölisel 66-tunnilise nädala juures tunnis 1,6 liiri (46 s.). Balbó ajaleht Corriere Padano (november 1934) kinnitab, et Ferrara palgad on langenud 55% ja töölisel teenivad päevas 6,6 liiri (2 kr.). Paljud talunike perekonnad, 5—6-liikmelised, peavad ajama läbi aastas 1200 liiriga (360 kr.).

Sealjuures aga sõjaväkke kutsutud meeste naistele antakse päevas 0,8 liiri (24 s.), vanemad saavad 1,35 liiri (40 s.) ja iga laps 0,5 liiri (15 senti).

Pole ime, kui nähes neid arve võib lugeda „Bolletino di Statistica's“ (märts 1935), et toiduainete ost Milaanos, Itaalia rikkaimas linnas, on langenud 12%.

1930. a. detsembris märkis Mussolini, et palkade alandamisega võiakse hoida kokku 2 miljardit liiri (60 miljonit krooni), ettevõtjad aga võivad tõendada, et nad on saanud 1927.—1934. a. kestes 10 miljardit liiri (300 miljonit krooni). Kui töölisel on hakanud sellasele kurramisele vastu, siis saadeti nad 4—5 aastaks vanglasse, nagu see sündis Oria töolistega, kes protestisid 9-tunnilise tööpäeva vastu.

Tellige
„Töö ja Tervist“!

Nõupidamine haigekassade haigusstatistika koostamise üle

peeti 26. oktoobril Riigi Statistika Keskbüroos, millest võtsid osa statistika keskbüroo esindajana Reimann, Sõrmus ja dr. Rumma, vanem tööinspektor J. Põllupüü ja Haigekassade Liidu esindaja K. Lukk.

Nõupidamise põhjustas asjaolu, et haigekassade aasta-aruande kavast ei olnud päris selge, missuguses ulatuses nõutakse andmeid töövoime kaotusega haigestumiste kohta.

Statistika Keskbüroo esindajate seletustest selgus, et soovitakse andmeid haigusjuhtumite kohta, olenemata visiitide ja isikute arvust.

Nõupidamisel määrati kindlaks järgmised alused töövoime kaotusega haigusjuhtumite arvestamise kohta:

1. Ühe haigusjuhtumina tuleb arvestada iga diagnoosi, vaatamata selle puhul tehtud visiitide arvule.

2. Ühe haigusjuhtumini kindlaksmääramisel tuleb arvestada iga haiguse normaalse paranemise vältust. Nii näiteks võib üks isik mitu korda ühe aasta jooksul haigestuda influentsasse, mille juures iga haigestus tuleb arvestada eraldi juhtumina.

Selle vastu näit. maohaavu tuleb arvestada aasta jooksul ühe haigusjuhtumina, hoolimata sellest, et arsti poole on pöördutud pikeemate vaheaegade järele.

3. Kui ravialusel ühel ajal on mitu haigust, siis tuleb arvestada iga diagnoos eraldi haigusjuhtumina.

4. Et kergendada haigekassade statistika koostamist, on lubatav arstimistähed

järgi kõik haigusjuhtumid lugeda kokku, arvates koguarvust maha töövoime kaotusega haigusjuhtumid, kuna ülejääk on haigusjuhtumid töövoime kaotusega.

5. Haigusstatistika tuleb koostada kõikide haigusjuhtumite kohta, mis on leidnud aset ajavahemikul 1. jaanuarist — 31. detsembrini.

6. Haigusstatistika ambulatoorse visiidi all tuleb mõista visiiti haigekassa oma ambulantsis.

Haigusstatistika tehnilise läbiviimise võimalust kaaludes soovitati selleks kasutada arstitšেকে, neid eraldades korduvate visiitide hulgast ja korraldades diagnooside järgi. Selle peale teatas K. Lukk, et võivad tekkida mõtete lahkuminekud tööinspektsooniga, kuna viimane nõuab, et arstitšեkk olgu arstitasu arve lahutamatu osa. — Lubati seda küsimust tööinspektsooniga selgitada.

K. Lukk kandis ette, et on olnud juhtumeid, kus arstid keelduvad diagnoosi avaldamast, kuna nad seda arstivande kohaselt ei tohtivat avaldada. Pealeselle esitas ta Hariidus- ja sotsiaalministeeriumi Teataja nr. 2, 10. veebr. 1933. a., kus leidub keeld haigekassadele isegi arstiresepti teisendeid välja anda — ka haige saladuse hoidmise pärast. — Riigi Statistika Keskbüroo esindajad lubasid kanda hoolt selle eest, et haigekassad saaksid haigusstatistika koostamiseks vajalised andmed.

Nõupidamisel vastuvõetud seisukohad tehakse haigekassadele teatavaks Riigi Statistika Keskbüroo kaudu.

K. L.

Haigekassade tegevusest.

Narva linaketramise manufaktuuri haigekassa astus EH Liidu liikmeks.

Narva linavabriku haigekassa volinike teiskordne peakoosolek oli 11. okt. 1935. a. k. 16.05 p. l. rahvamaja ruumides. Osa võttis 18 volinikku.

Päevakorra 6. punktiks oli haigekassade liitu astumise küsimus. Seletust andis A. Müürisepp. Sõna võeti ka volinike poolt, kes leidsid, et peaks astutama EHL liikmeks. Võeti üksmeelselt vastu otsus, et astuda EH Liitu 1. jaanuarist 1936. a. alates.

Peakoosolek otsustas ühel häälel tellida igale volinikule igal kuul 1 eks. ajakirja „Töö ja Tervis“ ja ühe raamatu „Töölise haiguste vastu kindlustamise seadust“.

*

Narva linavabriku haigekassa on ka sel ajal, kui ta liidu liikmeks ei olnud, oma esindajate kaudu võtnud osa EHL nõupidamistest ja kongressidest, mis tõendab, et sealpool on alati saadud aru ühistöö tarvilisusest.

Sotsiaalkindlustus.

— Haiguskindlustuse alla kuulus 1934. a. 4231 käitist 41.747 töölise ja kindlustusühisuste alla 1736 käitist 39.728 töölise.

— Rahvasteliidu väljaandeis leiame fašistlike sotsiaalpoliitikute kirjutusi, mida võib ka-

sutada töölise olukorra parandamise vastu. Alles hiljuti kirjutas keegi Rosner töölaagreist pooldavalt, nüüd kirjutab keegi Mitnitzki töölise palkadest artikli, millest võib järeldada, et palkade tõstmine majan-

duselu intensiivsuse tõusu esimeste nähtuste puhul on enim pidurdav kui konjunktuuri elustav. Et ta kahepaikset targutust võiakse kasutada palga tõstmise vastu, selles pole kahtlust.

Tema teooria pole ka midagi uut, vaid seda oleme senigi küllalt kuulnud „raudse palgafondi“ pooldajailt.

— Haiguskindlustusseaduse rikkumise asjus tuli 1934. a. tööinspeksioonile kaebusi 86, 1933. a. — 79, 1932. a. — 48, 1931. a. — 59, 1930. a. — 58, ja 1929. a. — 72.

— Õnnetuskindlustuse seaduse rikkumise asjus kaevati 1934. a. — 187, 1933. a. — 127, 1932. a. — 124, 1931. a. — 136, 1930. a. — 182 ja 1929. a. — 145 juhusl.

Tööinspeksioon revideeris 1934. a. haigekassasid 15 korda.

Haigekassamaksude sissenõudmisi tööinspeksiooni kaudu oli:

aastad	juhtumite arv	summa 1000 kr.
1929	2298	204,5
1930	3268	217,5
1931	4269	196,5
1932	4502	201,9
1933	4734	196,1
1934	4499	187,6

Eriti ka omavalitsused ei tasu haigekassamaksu korralikult.

— Põllutöölise õnnetuste vastu kindlustamise seaduse järele tuntakse suurt tarvidust. Käesoleval aastal on olnud põllutöös väga raskeid õnnetusjuhtumeid, kus selle seaduse põh-

jal pensioni määramine osutuks väga tarviliseks.

— Tallinna Ühine Haigekassa ja kirjandus. 1928. a. võttis Tallinna Ühine Haigekassa EHLiidu kirjastusel ilmunud brošüüri „Sotsiaalkindlustust“ (64 lhk., hind 10 senti) 120 eks., hinnaga 10 krooni. Nüüd, 1935. a. 22. oktoobril, saatis ta tagasi 104 eks.

O. Vahtra „Tööliste haiguste vastu kindlustamise seadust“ on suudetud Tallinna Ühise Haigekassa kaudu levitada ka 35 eks. Dr. Hanseni brošüüri haigekassade ülesannetest suguhaiguste vastu võitlemisel on TÜH kaudu müüdüd 5 eks.

Tall. Ühise Haigekassa juhatus ja revisjonikomisjoni liikmeid ning teenijaid on kaugtelt üle 100. Volinikke on mitu sada.

— Haiguskindlustust Jaapanis laiendati tänava ka liiklemiskäitisile.

— Haiguskindlustuse ulatuse laiendamiseks anti tänava Kanadas uusi korraldusi.

— Vabatahtlikku haiguskindlustust pooldab P.-Ameerika Ühendriikide arstide koondus.

— Vanaduse vastu kindlustamine Prantsusmaal on teostatud.

— Kuritarvitusi N. Vene sotsiaalkindlustuse asutustes on tänava mitmel pool olnud.

— Sotsiaalkindlustusega tutvumiseks tehakse N. Venes selgitustööd raamatute, brošüüride, kõnede, loengute, ajakirjanduse, seinalhete, küsimuste ja kostmiste õhtute ja läbi- rääkimiste kaudu.

Töökaitse.

— Tööstuskäitises teeb praegu muret palga ostujõu vähenemine. Tõuseb ju elukallidus iga nädalaga. Ka on töölisi vallandatud. Nii on Tallinna linnavalitsus vallandanud hulga töölisi, andes tööd ettevõtjatele. Vallandatud hulgas on rohkesti lastega perekondade toitjaid. Ka Balti puuvillavabrikus üldelt 100 töölisel töölepingud üles. Vallandamine olevat tingitud tellimiste vähesusest. Meleski klaasivabrikus vallandati 15 klaasipuhujat, jättes tööle 5 välismaalast. Ka Lorupi klaasivabrikus vallandati 3 klaasipuhujat, jättes tööle 9 välismaalast. Klaasivabrikuis eelistatakse mille- gipärast välismaalasi. Neid on üldse 25. — Tartu kammivabriku töölised said streigi läbi väikese palgakõrgenduse. Väga õigesti asusid nad seisukohale, et palgakõrgendust pole tarvis streigimurdjatele, kuid käitise juhatus ei jätnud oma abimehi seekordki ükski. — Narva linavabriku töölised nõuavad palkade tõstmist, mida nad on teinud juba aastaid. Tööliste palgatase peaks tõusma vähemalt vastavalt elukalliduse tõusule. — Ka Narva kalevivabriku töölised keskelt on palgaküsimus päevakorras. — Kreenholmi vabrikus on tööpuudusel kudujate töö- päevi nädalas vähendatud 5-ni.

— Itaalias on ametnikel ja riigiteenijail laupäevadel pärastlõuna vaba. Töö lõpeb kell 1 p., tingimusel, et laupäeva pärastlõunased töötunnid teistel päevadel tehakse tasa.

— Lastekaitse rahvusvahelisel kongressil, mis peeti 18.—21. juulini 1935. a., Brüsselis, nõuti muuseas koolikohustuse aja pikendamist, kutsehariduse arendamist, töövõtjate juhtimist maale, varjupaikadesse, lastekodude, -sõimede ja lasteadeade asutamist, laste tervishoiu eest hoolitsemist, sotsiaalkindlustuse ulatuse ja süsteemi laiendamist jne.

— Emade abistamiseks on hakatud Indias korraldusi maksuma panema.

— Briti Kolumbias makstakse lasteabiraha 5—7,50 dollarit kuus.

— Emade sotsiaalkindlustamiseks anti Kuubas tänava uued määrused.

— Suruõhus töötamisel õnnetuste vältimise määrus on avaldatud „R. T.“ nr. 91, — 25. oktoobril 1935. a. Määrus sisaldab 100 paragraafi. Suruõhus tehtavaks tööks loetakse säärane töö, mille juures üks või rohkem isikuid on rakendatud tööle ruumis (kessoonis, šahtis, tunnelis, tuukrikellas või muus vastava seades), milles sisemine õhurõhk ületab välisõhu rõhu 0,1 või enam kilogrammi võrra ühe ruutsentimeetri kohta. Määrus sisaldab registreerimis-, ehitus-, seadeldis-, talitus- ja sanitaar-eeskirju. Vastavalt ülerrõhule on määratud tööaeg, mille kestes võib töötajat pidada suruõhu all öö-päeva jooksul: tööajaks on 4—7 tundi.

— Tööstuslike ja kaubanduslike ettevõtete riikliku kontrolli seaduse põhilauseid lükati riigi majandusnõukogu poolt tagasi, sest et ei

pooldata seda kontrolli. Teissugust otsust ei võinudki oodata, sest riigi majandusnõukogus on kaugelt suuremas enamuses ettevõtjate esindus.

Töötülide lahendamise seadus

pandi 26. okt. dekreedina maksma.

Töötülidest peab ettevõtja tööinspektsioonile teatama 24 tunni jooksul. Töölised, kes töötüli tahavad lahendada streigiga, peavad sellest vähimalt 6 päeva ette teatama ettevõtjale. Streiki võivad kuulutada volitustega tööliste esindajad, töölisnõukogu liikmed ja töölisvanemad. Töötüli püüab lahendada tööinspektor, kui see tal ei lähe korda, siis kutsutakse teedeministeeriumi juures komisjon kokku. Komisjon koosneb majandusministeeriumi tööstusosakonna direktorist ja teedeministeeriumi töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonna direktorist, samuti töösturite ja tööliste esindajaist. Komisjoni esimehe määrab riigivanem. Komisjonis on seega kolm valitsuse esindajat, kes moodustavad ka enamuse. Kui teedeminister kinnitab komisjoni otsuse, siis on see sunduslik mõlemale poolele. Kui komisjoni otsusega ei lepi mõlemad pooled või üks pooltest, siis läheb asi majandus- ja teedeministrile läbivaatamiseks.

Kui töölised, hoolimata komisjoni otsusest, algavad siiski streiki, siis vaadatakse neile kui omal soovil töölepingu lõpetanuile.

Komisjoni tegevuse ajal on streik keeldud. Komisjoni tegevus võib kesta 6 nädalat.

Kriminaalseadustikku täiendatakse vastavate karistusparagraafidega.

Seaduse eesmärk on hoida ära töötülide lahendamist streigi kaudu. Seaduse sisust kirjutame edaspidi pikemalt.

— Madal töötasu ja tööliste haiguskindlustusest möödahilimine juuksetööstuses. Tallinna juuksetöölise viimasel peakoosolekul käsitati töötingimusi, mis on väga rasked. Õppinud juuksetöölised saavad tasu 3—6 krooni nädalas. Ka töökaitse-seadusi ei täideta. Mitmed juukselõikamisärid on vabastanud end haigekassamaksust sellega, et on sõlminud töölevõetud isikutega säärase lepingu, mille järgi äripidaja ja tööliste vahel olevat platsirentniku vahelkord. Lepingu järgi äripidaja ei pea töölist, vaid üürib neile ainult platse. Tallinna juukselõikuses ärides töötab umbes 600 töölist, neist on haiguste vastu kindlustatud vaid 245.

Juukselõikus-äride lahtioleku aeg on määratud kindlaks linna sundmäärusega. Sellestki hilitakse mööda: ärides töötatakse kauem kui lubatud, ka pühapäevadel.

Juukselõikus-ärid on avatud kella 8 h. kuni õhtul k. 6-ni. Töötatakse kauem.

Siin on seadus tarviline, millega normeeritaks juuksetööstuse tööliste töö- ja puhke-aeg, aga ka teised töötingimused.

— Tööstusseadus tuleb uuendamisele. Põhilauseid arutas riigi majandusnõukogu.

Tööpuudus.

— Töötuid oli 1935. a.: Saksamaal augustikuus 2.124.701, Austraalias maikuuks 77.090, Austrias juunis 319.142, Belgias juunis 146.581, Bulgaarias juulis 34.639, Kanadas juulis 78.171, Tšiielis juunis 9.935, Daanis aug. 68.478, Danzigis juulis 14.341, Hispaanias märtsis 704.482, P.-Ameerika Ühendriikides augustis 26 täistöötut saja kohta, lühiajaltöölisti 21 saja kohta, juunis 11.500.000 töötut, Soomes juulis 3.732, Prantsusmaal augustis 415.844, Inglismaal augustis 1.947.964, Ungaris juulis 50.504, Iiri-maal augustis 82.697, Itaalias juulis 637.972, Jaapanis märtsis 367.542, Lätis juulis 1.705, Mehhikos märtsis 187.245, Norras juunis 28.930, Uus Meremaal juulis 97.625, Hollandis juunis 492.991, Poolas juunis 364.856, Rumeenias juunis 12.003, Rootsis juulis 59.572, Šveitsis juulis 63.497, Tšehhoslovakkias augustis 556.320, Jugoslaavias juulis 11.215.

Need arvud pole täpsed. Tegelikult on töötute arv suurem kui statistika ja ametlikud arvud näitavad.

— Avalike tööde korraldamise seadus Kanadas võeti vastu senatis 6. juunil 1935. a. Töödeks kulub 18 milj. dollarit. Peamiselt on nähtud ette sadamate ja kanalite ehitamine, süvendustööd jne.

— Tööpuuduse vastu võitlemiseks Portugalis on teostamisel 15 aasta kava.

— Välismaalastest tööjõudude arvu piiramiseks pandi Rumeenias maksma kitsendavad määrused.

— Tööpuuduse vastu Hispaanias võidakse avalike töödega. Mais 1935. a. oli töötä 671.000 töölist.

Tervishoid.

— Emakssaamine vallandamise põhjuseks. Käitistes on varem vallandatud naistöölisi emakssaamise puhul. Haiguskindlustuse seaduse alusel vabastatakse emad töölt enne sünnitamist 2 ja pärast — 4 nädalat, mille jooksul nad saavad haigekassast toetust. Emakaitse küsimusele on antud riigi- ja sotsiaal-

poliitikute, eriti aga arstide poolt väga suur tähtsus. Seda küsimust on kaalutud kongressidel sihiga, et emakaitset tõsta paremale tasemele. Nüüd läbib ajalehti sõnum, et Viljandis olevat linnateenistusest vallandatud naisteenija põhjusel, et ta saab emaks. Kui see sõnum osutub õigeks, siis on siin tegemist

teoga, mida küll kuidagi ei saa õigustada, amugi mitte krediidi puudusega ja raskustega, mis naisteenija töölt puudumine võiks asutusele tuua.

Üheks tähtsamaks asutuseks, kellel on ka sotsiaalpoliitilised ülesanded, on kogukonna omavalitsus. Ta ülesannete hulka kuulub ka emakaitse teostamine, juba linna- ja hoolekandeseaduste alusel. Linnavalitsuse ülesandeks on ka — soodustuste loomine emadele, kõnelemata emade toetamisest sünnitamise puhul. Ta peab selleks otstarbeks asutama sünnitusmajasid, lastekodusid ja -sõimi. Ta peab korraldama ka sünnitusabi.

Riigi teenistusseadusega on raseda ja sünnitaja õigused määratud kindlaks. Kahjuks pole omavalitsusil sellekohast üldist seadust, millega korraldataks teenijate teenistusvahekorraldust linnaga. Siit ei saa aga järeldada, nagu ei oleks omavalitsusil neid kohustusi.

Selle asemel, et emakssaamise puhul vallandada naisteenijaid, peavad omavalitsused neid kaitsma ja toetama. Kui seda ei tehta, siis ei tunta ega täideta oma ülesandeid.

Rahva arvu suurendamist ei teostata abielupariteetide manitsemisega, vaid siin aitavad kaasa just sotsiaalpoliitilised vahendid.

Ka ilma rahva arvu suurendamise eesmärgita tuleb ühiskonnal oma korraldustega kaitsta iga ema ja väetit.

See ülekohtune talitusviis, kus emakssaamine põhjustab teenistuse ja eluülaalpidamise kaotuse, peab kaduma. Sest säärane talitusviis on sisult julm ja kuritegeline emade ja laste vastu.

— Nakkushaiguse juhte oli Eestis 1934. a. registreeritud 10.893, sellest mehi 5422 ja naisi 5471. Registreeritud nakkushaiguste üldarv annab üldise haigestuvuse koeffitsiendi iga 10.000 elaniku kohta 96,7. 1934. a. näitas nakkushaiguste juhtude arvu tõusu.

1934. a. põdesid nakkushaigusi soo järgi:

Leetreid 3469 m. ja 3269 n., sarlakeid 1168 m. ja 1209 n., difteeriat 314 m. ja 360 n., kõhutüüfust 251 m. ja 231 n., silmamarja 136 m. ja 252 n., paratüüfust 99 m. ja 69 n., verist kõhutõbe 19 m. ja 19 n.

Leetritesse haigestumisi oli 1934. a. enam kui eelmistel aastatel: 1929. a. oli leetreid 3705, 1930. a. — 5110, 1931. a. — 857, 1932. a. — 40, 1933. a. — 46 ja 1934. a. — 6738. Samuti oli suur ka difteeria juhtude arv.

Difteeria juhte oli 1929. a. — 405, 1930. a. 842, 1931. a. — 762, 1932. a. — 515, 1933. a. — 253, 1934. a. — 674.

Sarlaki juhte oli: 1929. a. — 2179, 1930. a. — 967, 1931. a. — 901, 1932. a. — 970, 1933. a. — 1584, 1934. a. — 1377.

Kõhutüüfuse juhte oli: 1929. a. — 471, 1930. a. — 358, 1931. a. — 329, 1932. a. — 593, 1933. a. — 558 ja 1934. a. — 481.

Silmamarjahaigus näitab levimist. Oli: 1929. a. — 264, 1930. a. — 203, 1931. a. — 210, 1932. a. — 286, 1933. a. — 198 ja 1934. a. — 388.

Nagu neist arvudest näha, oli 1934. a. rohkesti leetreid, sarlakeid, difteeriat, kõhutüüfust ja silmamarju.

Leetritest oli 2886 juhtu 10—14 a. vanuste seas, kõhutüüfust 248 juhtu 20—39-a. seas ja paratüüfust 71 juhtu 20—39-a. seas.

Kõhutüüfust oli linnades 285 ja maal 197 juhtu. Tartus oli 104 ja Tallinnas 68, Pärnus 28, Türil 27 juhtu, mujal vähem. Tartumaal oli 89 juhtu.

Leetreid oli linnades 4273, maal 2465 juhtu. Esikohal Tallinn 1523 juhuga, siis Tartu 805 juhuga, Narva 700 juhuga, sellele järgnevad Virumaa 470, Saaremaa j. t.

Sarlakeid oli linnades 771 ja maal 1606 juhtu. Esikohal oli Võrumaa 384 juhuga, siis Virumaa 337 juhuga jne.

Difteeriat oli linnas 345 ja maal 329 juhtu. Kõige enam Tallinnas — 116 juhtu, siis Pärnumaal 99 j. jne.

Silmamarju oli linnades 107 ja maal 181 juhtu. Tartus 88, Tartumaal 114, Võrumaal 44, Petserimaal 26, Tallinnas 6 juhtu jne.

Verist kõhutõbe oli Petseris 1 ja Rakveres 1, Virumaal 20, Tartus 4 ja Petserimaal 2 juhtu.

Pidalitõbe: Tallinnas 2, Rakveres 3, Tartus 1, Läänemaal 1, Pärnumaal 1, Viljandimaal 2 juhtu.

Unehäigust oli Nõmmel 1, Tartumaal 1, Läänemaal 1 ja Saaremaal 1 juht.

— 370 ämmaemandat oli Eestis 1934. a. Kuigi sündivuse arv langeb iga aastaga, siiski ämmaemandate arv suureneb. 1931. a. oli ämmaemandaid 337.

1932. a. andsid ämmaemandad abi 4132 juhul: sündis 4052 elust ja 142 surnud last. 1932. a. oli 348 ämmaemandat. Keskmiselt tuli ämmaemanda kohta aastas 11,9 sünnitust ja 12,0 imikut, sellest 11,6 elussündi ja 0,4 surnultsündi.

Keskkoooli lõpetanud oli ämmaemandate keskel 1934. a. ainult 110 ehk 31,1%.

Vanuse järgi oli kõige enam 55—59-aastasi — 61 ehk 16,7%, siis 50—54-a. — 54 ehk 14,8% ja 45—49-a. 53 ehk 14,5% ning 40—44-a. — 51 ehk 13,9%. Kõige nooremad olid 20—24-a. — 10 ehk 2,7%. Kõige vanemad 75—79-a. — 7 ehk 1,9%.

— Suur sündivuse langus 1934. a. — Riigi statistika keskbüroo andmeil sündis lapsi Eestis 1934. a. vähem kui ühelgi teisel aastal iseisvuse ajal.

Sündis, ilma surnult sündinuteta:

1925. a.	20.445
1926. a.	19.977
1927. a.	19.705
1928. a.	20.064
1929. a.	19.110
1930. a.	19.471
1931. a.	19.509
1932. a.	19.742
1933. a.	18.208
1934. a.	17.298

Nagu neist arvudest nähtub, näitab sündivus Eestis järjekindlat ja väga suurt langust. Kahtlemata on siin mõjumas ka sotsiaalsed põhjused.

Abiellumisi oli 8958, seega eelmisest aastast rohkem 533.

Surevus oli eelmisest aastast vähem 583, suri 15.889 inimest. Surevuse languse prot-

sent on tublisti väiksem sündivuse languse protsendist.

1934. a. oli sünde 1000 elaniku kohta 15,4, mis on madalaimaid Euroopas.

1. jaan. 1935. a. oli riigis 1.127.885 elanikku.

— **Temperatuur.** Algava haiguse üheks saagedamaks tunnusemärgiks on temperatuuri tõus, palavik. Peaaegu alati, välja arvatud üksikud erandid, iseloomustatakse selle tunnusemärgiga nakkushaiguste algust. Kui temperatuur tõuseb, siis tähendab see seda, et kusa-gil organismis on alustanud haigustekitavad pisikud oma tegevust.

Kõrgeimaks normaalseks temperatuuriks on Celsiuse järgi:

	Möötes homm.	Möötes öht.
	kl. 8—9 vahel	kl. 5—7 vahel
Kuni aastastel lastel	37,2	37,7
1—10-aastastel lastel	37,0	37,3
Täiskasvanuil	36,9	37,0
Vanadel ja jõuetuil	36,5	36,9

Muidugi on siin näidatud keskmised arvud, millest üksikjuhtudel võib olla kõrvalekaldu-misi. Võib ka tervel inimesel olla kõrgem tem-peratuur kui tabelis näidatud, aga ka neil eri-juhtudel on arstlik läbivaatamine tarviline.

Kui palavik tõuseb, tuleb pöörduda arsti poole, et teha kindlaks, missuguse haigusega on tegemist. Mida varem asutakse haiguse ravimisele, seda parem haigele.

Elumaksumus tõuseb järsult. — Haige-kassadel on ees rasked ajad.

Mida madalam on palk ja väiksem töölise ostujõud, seda soodsam on pind haigusile. Elu-maksumuse tõus, mille kaasas ei käi mitte vastav töötasu suurenemine, vähendab töölise ostujõudu, mis isegi oli juba küllalt madal. Nii läheb töölisperekonna elu kitsamaks, aga ka haigekassade väljaminekud suuremaks. Tõusnud on tunduvalt just esimese järgu toi-duainete ja tarbeasjade hind. Leib, liha, piim, või, munad, küttepuud, saapad, elukor-ter jne. on viimase paari kuu kestes kalline-nud 30—60 protsendi võrra. Või hind, näi-teks, on tõusnud 120 sendilt 190 sendini, toop piima 8 sendilt 12 sendini. Korteriist, mis maksis septembris 19 kr., nõutakse nüüd 24 kr.

Hindade tõusu põhjendab Isamaaliidu häälekandja „Uus Eesti“. Ta kirjutab muu-seas:

„Isenesest ei ole aga hindade kõvenemi-ses midagi iseäralikku, vaid see on majan-duselus päris tavaline nähe, et hinnad pisut üles ja alla liiguvad. Viimastel kriisiaastatel tõusmus see liikumine ainult ühepoolelt — languse suunas ja seepärast olime nagu unustanud, et hinnad võivad kord ka kõvene-ma hakata.“

„Nii oli seni kõigi abinõudega püütud selle poole, et põllusaaduste hinnad oleks kõrge-mad ja et nad tasuks kulud, mis on seotud nende valmistamisega, ja kindlustaks äraela-mise võimaluse põllumajanduses töötavatele rahvahulkadele.“

Sellest õigekspeetud teelt ei saa nüüd lahkuda ega või hakata nõudma, et hinnad peaks nüüd hakkama jälle uuesti alla mine-ma, sest sellega muudaksime põllumajanduse

ebatasuvaks ja teeksime kahju kogu rahva-majandusele.

Põllumehe kulud on tänava sama suured, teenijate palkade poolest aga isegi suuremad kui mullu. Turule tuua on aga tänava põl-lumehel vähem kui mullu. Arusaadav, et ta tahab tänava oma saaduste eest pisut rohkem saada, et katta oma väljaminekuid.

Seepärast ei saaks põllu- ja karjasaaduste hindade tõusu üle, niikaua kui need püsivad mõõdukuse piires, mitte nuriseda, sest need on tingitud looduslikest põhjustest (vihm), teisest küljest aga ka hindade kõvenemisest välisurgudel (või ja liha hindade alal).“

„Uus Eesti“ väited nõuavad siiski õien-damist: Põllu- ja karjasaaduste hinna tõus ei püsi praegu mõõdukuse piirides, vaid on kõrge. Viljahind välisurul näitab langust, siseturul tõusu. Samuti on liha ja või välja-veohind madalam siseturuhinnast. Põllu-tööliste palgad ei olnud tänava kõrgemad kui läinud aastal.

Põllu- ja karjasaaduste hinna tõus on tu-lus küll põllupidajatele, kuid kahjulik neile tarvitajatele, kellel sissetulekuks on töötasu, mis ühes elutarvete hinna tõusuga vastavalt ei tõuse.

Lihahinna tõusu on mõjutanud ka sigade väljavedu Saksamaale ja Venemaale.

— **Vee, maapinna ja õhu puhtusehoiu sea-dus** on avaldatud RT 68 — 1935. Sel sea-dusel, kui seda täidetakse, on suur tähtsus rahva tervishoiule. Seaduse järgi tulevad vee-kogud, mida tarvitatakse vee võtmiseks joogiks, toidu ja jookide valmistamiseks või muudeks majapidamise otstarveteks, hoida puhtad ja nad peavad vastama tervishoiunõudeile. Vee-kogude rüvetamine on keeldud. Kaevud tuleb asetada niisugusesse kohta, kus nad oleksid kaitstud rüvetamise eest, nad tuleb ehitada nii, et kaevu ei satuks pinnavesi. Kaev tuleb hoida puhas ja korras.

Veevärgid ja vesivarustused peavad vasta-ma tervishoiunõudeile.

Linnades, alevites ja suvituskohtades pea-vad uulitsad, kõnniteed, avalikud platsid, turu-platsid ja majade õued olema puhtad ja kor-ras. Maal tuleb täita sellekohaseid eeskirju.

Vabrikud, tehased ja teised säärased asu-tused, mis võivad olla kahjulikud õhu, vee ja maapinna puhtusele, tuleb asetada ja ehitada tervishoiunõuete järgi, et hoida ära maapinna, vee ja õhu rüvetamist ning rikkumist.

Väljakäigukohad peab asetatama ja ehitata-ni, et nad ei rikuks vett, maapinda ega õhku.

Järelevalvet teostavad rahva tervishoiu-järelevalve ametnikud ja politsei.

Tüüfuse juhtumeid tuleb ikka ette, mispä-rast selle nakkushaiguse eest hoidumiseks va-hendite tarvituselevõtmine on tarviline.

— **Kui lapsel on kurk valus ja ühtlasi ka temperatuur tõuseb**, tuleb pöörduda viivita-mata arsti poole. Nii algavad harilikult an-giina ja difteriit. Difteriidi juures on otsus-tav kiire arstiabi. Tänavu on difteriit kurja-loomuline.

— Uut sanatooriumi 100 voodiga kavatseb ehitada tuberkuloosi vastu võitlemise selts. Asukohaks peetakse kõige sündsamaks Taevaskoda Tartumaal.

— Võitlust abortide vastu peetakse N. Venes. Vanemad naised, kel mõningaid kogemusi, võtavad aborditegemise enda peale neil juhtudel, kui arstid keelduvad. Hiljuti mõistetati 3 aastaks kinni 76-aastane naine, kes oli vabriku töölisile teinud aborti. Sel puhul kutsutakse vene haigekassade kuukirjas — võitlusele pörandaaluste abortide vastu. Säärastel salajastel abortidel ei tohtivat N. Venes olla aset.

Venes oli hiljuti ämmaemanda protsess.

Kohtu all oli 76-aastane ämmaemand abordi tegemise pärast.

Kohtunik küsis: „Kuidas võisite Teie oma värisevate kätega hakata säärast vastutusrikkast operatsiooni tegema? Teie ju riskeerisite Teie kätte usaldatud naise eluga.“

Ämmaemanda vastas:

„Jah, riskeerisin.“

Kohtunik küsis: „Miks?“

Vastus: „Ei tahtnud tütre kulul elada!“

Ämmaemanda asuvad peamiselt linnades.

1931. a. üleriiklikult ämmaemandatelt registreeritud imikutest suri esimese 14 päeva jooksul 36, neist 6 linnades ja 30 maal. Sünitajate hulgas tuli ette 13 surmajuhtu, sünituspälaviku juhte 26.

EHL teateid.

Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse üle Türi kōneles Paide ühishaigekassa korraldusel pühapäev, 27. okt., kell 3 p. l. rahvamajas EHL sekretär L. J o h a n s o n.

— O. Vahtra „Töölise haiguse vastu kindlustamise seadust“ müüb EHLiit haigekassadele, kes neid brošüüre oma volinikele hinnata annavad, 50 sendiga eks. Harilik hind on 1 kr., levitajaile 75 senti.

Haigekassad püüdku seda väga tarvilist seaduseraamatut võimalikult rohkesti levitada.

Palju arusaamatusi ja sekeldusi jääks ära, kui kõigil haigekassa liikmeil ja kõigil ettevõtjail oleks see raamat.

Haigekassad levitagu juba oma tegevuse huvides seda raamatut ka nende ettevõtjate keskel, kelle käitised kuuluvad haigekassa alla.

— Loengu haiguskindlustuse üle korraldas Haapsalu Ühishaigekassa laupäeval, 19. okt. kell 8 ö. Ellamaal, kus asub turbatööstus ja selle elektrijaam. Kōneles L. Johanson, kuulajaid küllaldaselt.

— L. Johanson „Sotsiaalkindlustust“ on EHLiidult veel saada. Hind 10 s., hulga viisi 8 senti.

— Elukalliduse tõusu kaasas käib ka haigusjuhtumite arvu tõus, ühtlasi ka haigekassade kulude suurenemine. EHL juhatus peab elukalliduse tõusu vastu võitlemist tarviliseks.

— Haiguse statistika tehnilise korralduse väljatöötamiseks moodustati Riigi Statistika Keskbüroo juures komisjon, millest peale büroo esindajate võtab osa EHLiidu poolt esimees K. L u k k. Koosolek oli laup., 26. okt., kell 10 homm.

— Elukalliduse tõusu kaasas käib töölisperekondade toitusolude ja elamistingimuste halvenemine, ühtlasi rohkenevad ka haigused, leides levimiseks soodsama pinna. Elukalliduse tõus suurendab ka haigekassade väljaminekuid. Seepärast peab EHL juhatus elukalliduse tõusu vastu võitlemist väga tarviliseks.

— Nakkushaigused, eriti sarlak ja difteriit, ähvardavad tänava lapsi. Difteriit on tänava kurjaloomuline. Kooliarstid peaksid haiguste levimise vastu võtma tarvitusele ettevaatusabinõud.

Haigekassadele tooksid nakkushaigused kulude suurenemist.

L. JOHANSON

Sotsiaalkindlustus

Hind 10 senti.

SISU: 1) Tervishoid ja töökojad — *Dr. M. Püüman*. 2) Uusimaid vingugaasi määramise viise tehnikas ja elus — *A. Kümme*. 3) Võimlemine ja sport arstliku ravimisvahendina — *Dr. H. Jürgenson*. 4) Töölise koalitsiooni õigusest — *L. Johanson*. 5) Haigekassade tegelaste nõupidamine — *K. Lukk*. 6) Uus sotsiaalkindlustuse seadus P.-Ameerika Ühendriikides — *Aug. Gustavson*. 7) Maatöölise haiguskindlustus — *Al. Aben*. 8) Töölise omaabi korraldamisest — *Spectator*. 9) Jaapani elustandard ja võistlusvõime — *J. Mihkelson*. 10) Korporatiivse Itaalia tööolud — *Dr. A. F. Magri*. 11) Nõupidamine haigekassade haigusstatistika koostamise üle. 12) Haigekassade tegevusest. 13) Sotsiaalkindlustus. 14) Töökaitse 15) Tööpuudus. 16) Tervishoid. 17) EHL teateid.

Tegev toimetaja *L. Johanson*, kaastoimetaja *Aug. Gustavson*.

Vastutav toimetaja *Karl Lukk*.

Väljaandja *Eesti Haigekassade Liit*

Ilmunud 7. novembril 1935. a.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikoda, Pikk tän. 2. 1935.

